

**laiškai
lietuviams**

gruodis / december 1988

STEBUKLINGOS NAKTIES ISTORIJA	361 J. E.
TIKĖJIMAS BE DARBŲ	364 Chiara Lubich
EILĖRAŠČIAI	365 Putinas
DEPRESIJA IR SAVIŽUDYBĖ VYRESNIŲJŲ TARPE	366 Romualdas Kriaučiūnas
SAVAITĖ RAMYBĖS KARALIENĖS ŠVENTOVĖJE	
MEDJUGORJE	369 Irena Šerelienė
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖ Į P. AMERIKĄ	378 Stasė Vaišvilienė
NAZARIZMAS LIETUVIŠKOSE PASAKOSE	
IR SEN. TESTAMENTE	382 V. Bagdanavičius, M.I.C.
AR JAUNIMUI NAUDINGA APLANKYTI LIETUVĄ?	386 Aras Tījūnēlis
ATEITIES VEIKLOS KALBA	388 Aldas Kriaučiūnas
NAUJI LEIDINIAI	389 Red.
TĖVYNĖJE	390 Gediminas Vakarīs
KALBA	392 Juozas Vaišnys, S. J.
TRUMPAI IŠ VISUR	392 Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas fotografijomis iš “Laiškų lietuviams” ekskursijos Pietų Amerikoje.
Viršelio piešinys — Rasos Sutkutės.

Šis numeris yra paskutinis spausdinamas Putname. Nuo ateinančių metų pirmojo numerio jau spausdinimą perkeliame į Čikagą. Dabar tik labai trumpai norime padėkoti seselėms už ilgą, pastovų, labai kruopštų ir nuoširdų darbą. Plačiau apie šį mūsų “persitvarkymą” parašysime ateinančiame numeryje.

Visiems mūsų bendradarbiams, rėmėjams ir skaitytojams linkime linksmų Šv. Kalėdų ir laimingų ateinančių metų!

Redakcija, administracija ir leidėjai

STATEMENT OF OWNERSHIP

LAIŠKAI LIETUVIAMS—Letters to Lithuanians—is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., a non-profit religious society approved by the Roman Catholic Church. The editor is Rev. Joseph Vaišnys, S.J. The managing editor is Mrs. Aleksandra Likander. The offices of editors, publishers and management are located at 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. In the preceding 12 months “Laiškai Lietuviams” averaged a press run of 2286. Total distribution 2236 copies, mail subscription 2161, free distribution—ICO copies. None (0) distributed to news agents and none (0) sold through dealers, and 50 copies are leftovers. Annual subscription is \$10.00, single copy \$1.00. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July / August, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

STEBUKLINGOS NAKTIES ISTORIJA

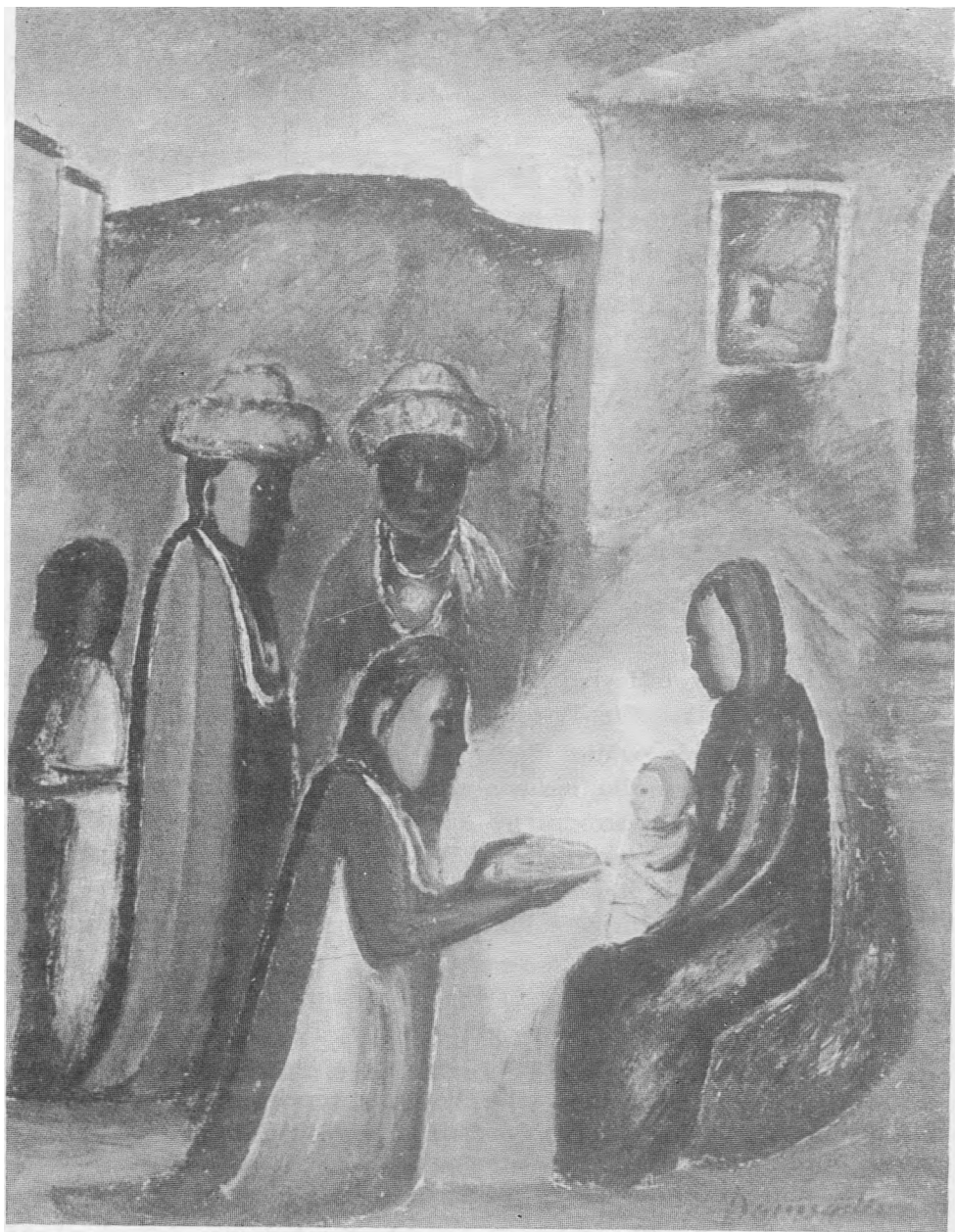
J. E.

Amžiai ateina ir praeina. Revoliucija seka revoliuciją. Nors laikas nuolatosis juda, bet amžinybė stovi vietoje. Ir tarp visų pasikeitimų mūsų tikėjimas, kuris yra amžinybės atstovas žemėje, niekada nesikeičia. Tas tikėjimo pastovumas teikia tikrąjį poilsį gyvenimo audrų blaškomai sielai.

Stebuklingos nakties Betliejaus istorija, kada amžinasis Žodis gulėjo tvartelyje tarp gyvulių, niekada nepasikeitė ir neišnyko iš tikinčiųjų atminties. Nors Betliejus atrodo tyro džiaugsmo šventovė, joje netrūksta nei liūdesio, nei gilaus skausmo. Ir virš Betliejaus namelio kabo tamsus perkūnijos debesis. Mes niekada kaip reikiant nesuprasime dieviškojo Kūdikio paslapties, kol neįžvelgsime tarp Betliejaus džiaugsmų Jo gilaus skausmo.

Joks dailininkas nepajėgs išreikšti to, kas glūdi tikinčiojo širdyje, kai Kalėdų varpai suskamba tylų žiemos vidunaktį. Dievas guli ant drėgnų šiaudų. Blizga gyvulių akys prieblandoje. Neramus vėjas blaško raudoną lempos liepsną Juozapo rankoje, kai prieš mūsų akis atsiskleidžia nuostabūs vaizdai. Iš tamsos mūsų vaizduotėje išnyra praeitis, žydų tautos ir pagonijos amžiai, dar negimusios ateities kartos, kurių mįslingus veidus supa tamsūs netikrumo šešėliai.

Mes regime Romą, giliai miegančią po cirko žaidimų, kraujo ir vyno. Atėnuose graikų filosofai ir išminčiai budi prie knygų, ieškodami nežinomo dievo. Štai Aleksandrijos didingas miestas, supamas faraonų kapų ir sfinksų, savo mirgančiomis šviesomis dieną pavertė naktimi. Tarp balto smėlio dykumų ir miegančių palmių vaikščioja mirusi Babilonijos ir Persijos garbė, dienos miražuose pasirodo mirusiųjų pasaulio užkariautojų šešėliai. Matome paslaptį Kinų imperijos miestus, saugomus storų mūro sienų, ir puoš-

Pranas Domšaitis.

Trys išminčiai pagarbina gimusį Mesiją.

nišias Indijos šventyklas, pilnas stabų garbintojų. Ant kalnų viršūnių išdidžiai stiepiasi persų saulės šventovės. Nuo žiauriųjų Meksikos aukurų kyla juodi dūmai, ir milžiniškos stabų rankos laiko apgniaužusios kraujuojančias paaukotų žmonių širdis.

Vizijų scena pasikeičia. Piemenys skuba į Betliejų pagarbinti gimusio Kūdikio. Tie paprasti, beturčiai gyvulių sargai — tai pirmieji Mesijo svečiai, pirmieji Dievo Sūnaus mokiniai ir Jo karalystės nariai. Ir nors jie nepažinojo pasaulio politikos, nebuvo girdėję naujausių svačiomųjų apie mokslą, meną ir ereziją, jie suprato didžiausią dangaus ir žemės paslaptį, kad Dievas tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų.

Išgirdę iš giedančių angelų, kad gimėtas, kurio išsiilgusios laukė pasaulio tautos, jie nešė avinėlį Naujagimiui dovanų. Ir taip piemenys atrado savo Ganytoją ir Išganytoją.

Vėl naujas reginys. Kūdikis jau nebeguli edžiose, bet ant motinos kelių. Tyruose žygiuoja karavanas iš rytų. Skamba kupranugarių varpeliai. Trys rytų išminčiai suklupo prieš Kūdikį, o stebuklingos žvaigždės šviesoje žvilgėjo auksas ir sidabras, nemirtingumu dvelkė mira ir į aukštą dangų kilo smilkalai. Žvaigždė ir trys išminčiai, lyg ugnies pilni meteorai, perskrodžia beauštantį Kristaus kūdikystės dangų. Tūkstančiai matė žvaigždę, bet tik trys išminčiai joje įžiūrėjo Dievo pirštą, kviečianti tolimon kelionėn. Jie paliko namus ir šeimas ir, sekdami žvaigždės šviesa, surado savo Dievą, gulintį tvartelyje ant šiaudų. Tikrai, šalia Petro ir Abraomo tikėjimo pasaulis dar nebuvo matęs kito tokio galingo tikėjimo kaip jų.

Sugrįžo išminčiai į savo šalį, piemenys grįžo prie savo avių, o Juozapas ir Marija skubėjo į ištrėmimą. Neramiai miegojo Kūdikis prie motinos krūtinės. Dykumoje viešpatavo nejauki tylą. Neramiais smėlynais švilpavo vėjas ir vaitojo vienišos palmės. Ryto saulėje išniro Raudonosios jūros vandenys. Pagaliau tarp žaliuojančių lygumų pasirodė Heliopolis, Egipto saulės ir stabų miestas. Gatvės pilnos žmonių, skubančių,

rėkiančių, perkančių ir parduodančių. Virš tamsių ir klasingų Nilo bangų dar tebekabėjo senasis prakeikimas, nors seniai jau išdžiūvo avinėlio kraujas ant sauso medžio durų. Tyliame upės murmėjime girdėjosi naujagimių riksmas, kuriuos žudė Dievo angelas tą baisią naktį, kai Mozė vedė žydų tautą iš Egipto vergijos. Jame nuaidėjo Betliejaus nekaltųjų kūdikių mirštantys balsai ir jų motinų aimanos. Pranašo Jeremijo žodžiais, tai Rakėlė verkianti savo sūnų, negalinti nusiraminti, nes jų nebėra. Vėl pro vakaro vėją atklydo nesuskaitomų kojų skubantys žingsniai. Tai Izraelio vaikai keliauvo iš nelaisvės namų į žadėtąją žemę, tekančią pienu ir medum.

Saulė jau leidos, ir egiptiečių minios grūdosi į šventyklas. Baubė šventieji jaučiai, kai iš auksinių indų kilo Arabijos smilkalai ir draikėsi apie negyvas stabų kojas. Marija staiga pertraukė savo darbą prie ratelio. Juozapas sustojo pjovęs medžio lentą. Jų akys nukreiptos į Kūdikį. Jie išgirdo pirmąjį Kūdikio žodį. Gal tai buvo Dievo vardas, gal brangusis Motinos vardas. Amžinasis Žodis pagaliau prabilo žmogaus kalba, ir Egipto stabai susvyravo ant savo molinių kojų.

Juozapas regi sapną, ir štai vėl matome tris keleivius, skubančius iš ištrėmimo žemės atgal į tėvynę. Džiaugsmas spinduliuoja iš pavargusių ir iškankintų tremtinių veidų. Čia, tyruose, kur nebematyti tamsia veidžių pagonių ir jų paslaptinių piramidžių, vėl galima lengviau atsikvėpti. Dieviško Kūdikio akys darosi vis gilesnės, jose kasdieną vis aiškiau atsispindi dievybės paslaptis. Jeruzalės išsiilgusi Jo širdis, tas nuplikęs kalnas už miesto vartų stovi Jo akyse.

Taip Kalvarijos šešėliai duoda pilną prasmę Kristaus kūdikystės vaizdams. Bet greitai tie vaizdai pasikeis. Senoji Romos imperija suklups ant kelių prieš Betliejaus Kūdikio kryžių. Mirė Erodas, kirminų suėstas. Nekaltųjų bernelių kapai užžėlė usnimis ir erškėčiais. Mirė Neronas, tik dar teberiogso jo kraugeriško cirko griuvėsiai. Pasaulis žengs į naujus amžius, kur viešpa-

TIKĖJIMAS BE DARBŲ

CHIARA LUBICH

"Kas iš to, mano broliai, jei kas sakosi turįs tikėjimą, bet neturi tikėjimo darbų?" (Jok 2,14).

Viena labiausiai apgaulingų dvasinių ligų, kuri gali visiškai paraližuoti ir padaryti tuščią ir be turinio krikščionio gyvenimą, yra nesuderinimas ir atskyrimas tikėjimo nuo darbų. Apaštalas Jokūbas savo laiške įvairioms krikščionių bendruomenėms įspėja mus tokio pavojaus saugotis.

Jis čia kalba apie žmones, kurie tikėjimą brangina, bet nežino ar nenori vykdyti kasdieniniame gyvenime to, ko tikėjimas

taus Betliejaus Kūdikis iš tvartelio ėdžių. Jo žodis bus išnešiotas po keturias pasaulio šalis, ir Jis bus ženklas, kuriam prieštarauja. Dėl Jo daugelis žus ir daugelis prisikels.

Žengdami į naujus metus, ženkime į ateitį per Betliejaus angą, lydimi amžių vizijų. Tegul tryksta iš Betliejaus džiaugsmas ir ramybė geros valios žmonėms, kurie, kaip rytų išminčiai, nesigaili paaugoti savo širdies aukso, miros ir smilkalų. Mūsų naujieji metai bus tikrai laimingi, jei ieškosime Dievo su piemenimis ir išminčiais ne garsiuose pasaulio uždegos namuose, bet Betliejaus neturte ir paprastume. Palikę savo išmintį ir įsivaizduotą didybę, sulenkiame kelius prieš tą gilią dievybės paslaptį. Mūsų širdies žaizdos tam Kūdikiui bus brangesnės už auksą ir smilkalus. Jis tiesia į mus savo dieviškas rankas, prašydamas: "Duok man savo palūžusią širdį, aš tau duosiu naują širdį ir naują dvasią. Duok man savo nuvargusį kūną, aš tau duosiu nemirtingą. Duok man savo senuosius metus, aš tau duosiu nesibaigiančią amžinybę".

Amžiai ateina ir praeina. Revoliucija seka revoliuciją. Nors laikas nuolatos juda, bet amžinybė stovi vietoje. Gyvas Betliejaus Kūdikis ir gyva Betliejaus istorija. Tos stebuklingos nakties vizijos tegul veda tikinčią širdį į laimingesnę ateitį, kaip ta žvaigždė vedė tris išminčius į Betliejų.

reikalauja. Nesutarimai ir piktnaudžiavimai, visiškai nesuderinami su krikščionio pašaukimu, tose bendruomenėse buvo išsiplėtę, labiausiai pažeisdami solidarumą ir artimo meilę.

Šv. Jokūbai darbai reiškia aktyvumą, kuris atitinka Jėzaus mokymą. Jie reiškia Jėzaus žodžius, konkrečiai vykdomus kasdienos gyvenime, bet nepaliktus tik intelekto nevaisingam sutikimui. Tie darbai, kaip tekstas rodo, yra neatidėliotini krikščioniško gailestingumo darbai kūnui ir sielai. Už juos vieną dieną būsime atsakingi: "Aš buvau alkanas, ir jūs mane pavalgydite. .. nuogas — mane apdengėte, ligonis — mane aplankėte. .. (Mt 25,35-36).

Apaštalas sako, kad mūsų tikėjimas yra nevertas, jei jo neišreiškiame darbais; tada Jėzaus mokymą būtumėm priėmę veltui. Dar daugiau, tikėjimas, kuris neturi įtakos mūsų veiksams, kad jie neštų vaisių, negali būti laikomas tikėjimu. Mes save tik apgaudinėtumėm.

Tikėjimas yra toji šviesa, kuri savo esme yra veiksminga ir vaisinga. Čia Jėzaus logika yra be nuolaidų. Jei šviesos, kurią gauname, neįkūnytumėm, ji mummyse užgestų ir būtų nuo mūsų atimta.

Kaip mes galėtumėm pagal čia mąstomą tiesą gyventi? Mes turime Jėzaus žodžius priimti rimtai. Abejingumui neturi būti mummyse vietos. Mes turime patikrinti savo sąžinę ir demaskuoti savo tingumą bei savanaudiškumą, nebandydami jų teisinti ar ginti.

Vieną dieną mes būsime teisiami ne tiek, kaip supratome Evangeliją, bet kiek ji nešė mummyse vaisiaus. Tad ruoškimės tai apyskaitai visu uolumu ir ištverme. O virš visko laikykime artimo meilę, Jėzaus doktrinos sintezę, mummyse gyvą.

Iš anglų kalbos išvertė KOSTAS PAULIUS

■ JAV-se iš 167 vyskupijų net 70 pranešė, kad, trūkstant kunigų, kai kurios parapijos ar misijos yra administruojamos ne kunigų.

V. MYKOLAITIS-PUTINAS

RAUDONSPALVĖJ LIEPSNOJ

Vidudienio saulė, ir vėjas, ir karštis,
Ir pragaras rūkstančiais dulkėm keliais.
Laisvė jaučiais polėkiais kilti ir veržtis
Išgąsdinti paukščiai sparnu neišsksleis.

Vėlyvo pavasario dygstančią sėją
Nudegino kaitros, nurinko varnai.
Sausi ryto vėjai dirvonus akėja,
Apnuoginti liūdi laukų akmenai.

Ir tu, mano gimtas žaliuojantis kaime,
Skambėjęs dainų šimtastygiais aidais,
Keliesi su rūpesčiu, guodies su baime,
Kaip įnamis tėviškės kloniais bastais.

Žiauri ir pikta raudonspalvė liepsna
Išdegino tavo laukus ir gėlynus,
Ir moteris vaško žvake nešina
Nelauktai aplanko gentis ir kaimynus.

Mūs dienos kaip tankios kalėjimų gretos—
Ir laisvės aušra jom negreitai nušvis.
Nebylios kalėjimų sienos rasotos. . .
O, Viešpatie, kokia klaiki ta būtis!

MINIOJE

Paniurę akys ir veidai vagoti,
Ir keršto smūgiui kumščiai sugniaužti.
Bastykis gatvėm, išguitas beproti,
Ir niekam nesakyk, ką širdyje kenti.

Žygiuoja minios, dunda pilkos gatvės,
Laukiniai šūksniai girdėt dainose.
O mūs paniekintos baisios vienvietės
Raudom neišraudos suvargusi dvasia.

Atplaukia karstas—džiugesiai sustingo.—
Be gedulo vainikų, be varpų
Ir be litanijų graudžiai maldingų
Jis nuplaukė ir dingo tarp tylių kapų.

Kažkur prie kryžiaus verkė dvi našlaitės,
Kažkur gegutė tyloje kukavo.
Mūs skausmo metų nieks nebuvo skaitęs
Ir niekas tokios laimės mums nepranašavo.

Mes grįžtume dabar į vakardieną,
Pabarstę galvas ėglių pelenais.
Mes kaltum savo buitį — kietą plieną,
Mes skristume padangės sakalų sparnais.

Bet gatvėmis jau vėl žygiuoja minios
Tolyn, platyn į tėviškės laukus.
Ir šliaužia kaip gyvatės piktos žinios,
Ir kažkur sublizgėjo žvilgesys baugus.

NEPAMIRŠT NIEKADOS

Nepamiršti man tos valandos
Niekados, niekados, niekados. . .

Ta pakibusi žemėj kančia,
Ir tie vieniši žingsniai nakčia,
Ir mėnulio pakrypus delčia, —
Ir visa ta klastinga naktis,
Ir šurpis nežinios paslaptis.

Kažkas buvo čia pat netoli,
Ko pasiekti ranka negali,
Ką vien širdžių žinai ir tiki,
Ką tik kartą buity sutinki.

Kažkas tartum praėjo šalia,
Kieno veido išvyst nevalia.

Su tavim žengė žingsnį greta —
Ir klaikumo širdis nusiaubta.

Ir ūmai tartum griausmas staigus,
O viršuj tik žvaigždėtas dangus.

Ir lyg klyksmas nuklydo kažkur,
O aplink taip nyku ir klaiku,

Tartum išmirė žmonės visi,
Ir tu pats kapinyne esi.

Ir žinau, kad praeis ta naktis,
Nuskaidrės nauja saule buitį,

Bet to siaubo šurpios valandos
Nepamiršt niekados, niekados!

(Šie neseniai iš Lietuvos gauti Putino eilėraščiai
parašyti 1941 m.)

DEPRESIJA IR SAVIŽUDYBĖ VYRESNIŲJŲ TARPE

(Suaugusiųjų konkurse V premiją laimėjęs straipsnis)

Romualdas Kriaučiūnas

Depresija — psichinis prislėgimas gali mus pasiekti bet kokiame amžiuje: vaikystėje, jaunystėje, gyvenimo pusiaukelėje ir žiloje senatvėje. Kiekviename minėtame amžiaus periode gyvenimas mums teikia savo reikalavimus, kurių neišpildymas gali pastūmėti į depresiją — psichinio liūdesio ligą. Depresija — tai ilgalaikis ir intensyvus liūdesys, kuris stipriai ir negatyviai pristabdo ar sumaišo asmens kasdieninį gyvenimą. Asmenys, išgyvenę nelaimingą jaunystę, vėliau dar pergyvenę nusivylimus bei atstūmimus, ypač yra imlūs depresijai. Taip pat asmenys, išgyvenę asmeninius praradimus, tarsi normaliai pasidaro depresijos ligos aukomis. Artimųjų bei draugų mirtys, chroniškos ligos, nenumatyti finansiniai sunkumai, skausmingos jų pačių ar vaikų skyrybos dažnai paspartina savigarbos ir geros savijautos praradimą. Beveik visi išgyvename nesėkmes, nepriteklių, nusivylimą. Tai dalis pilkos kasdienybės. Kai tokie nusivylimai eina vienas po kito ir iki gilumos sudrumsčia gyvenimą, tada jau reikia rimtai susirūpinti savo gerove. Reikia rimtai susirūpinti, jei depresija tęsiasi daugiau kaip keturias savaites ir yra palydima nepagrįstų prasimanymų ar minčių apie savižudybę. Laimė, kad, depresiją atpažinus, galima ją dažniausiai sėkmingai gydyti ar apvaldyti.

Vyresniųjų tarpe depresijos liga gali įvairiai pasireikšti ir gali būti nelengvai atpažįstama. Daugumai, be abejo, žinomi dažniausiai pasirodantys simptomai: apatija, nusivylimas, atsiribojimas nuo kitų. Jie gali būti nuliūdę, arti ašarų, supykę ar susierzinę. Jų kalba gali būti išpinta užuominomis apie kaltę, beviltiškumą, savęs nuvertinimą. Dažnai skundžiamasi nuovargiu, apetito praradimu, svorio numetimu, nemiga. Kartais nuliūdęs vyresniojo amžiaus asmuo skundžiasi kūno skausmais, baimindamasis, kad tie skausmai yra ankstyvi kokios

baisios ligos simptomai. Gydytojui ne visuomet lengva nuspręsti, kurie simptomai yra surišti su fizinėmis ligomis ir kurie atspindi emocines problemas. Reikia prisiminti, kad bendri, tarsi migloti nusiskundimai, neturintieji fiziologinės priežasties, gali reikšti depresijos ligos pradžią. Besitęsiantys nusiskundimai gali reikšti sąžiningą artimųjų meilės ir kitų dėmesio troškimą. Supratęs šių nusiskundimų emocinę priežastį ir atitinkamai reagavęs, ilgainiui sumažėja ir fiziologiniai simptomai. Nėra klausimo, kad asmuo gali negaluoti daugiau negu viena fizine liga. Taip pat asmuo tuo pačiu metu gali negaluoti fiziškai ir protišcai. Depresija gali lydėti rimtą chronišką fizinę ligą. Nors fizinė liga ir nebūtų išgydoma, dažnai kartu su ja einanti depresija gali būti sulaukyta ar visai išsklaidyta, tokiu būdu palengvinant ligoniui sėkmingiau tvarkytis su fizine liga.

Gilios depresijos apimti asmenys kartais sumaišomi su senstėjusiais ar smarkiai susenusiais, kurių smegenys jau iš tikro "suminkštėję". Tarp abiejų grupių yra panašumų: sunkumai su atmintimi, galvojuimu, protavimu. Įsisenėjusioje depresijos stadijoje paliestasis gali būti visiškai pasimetęs, nebevaldąs nei pūslės, nei išeinamosios žarnos funkcijų. Apgailėtina, kad dėl skubotumo ar paviršutiniškumo šios dvi ligos yra sumaišomos, ir pagydoma depresija laikoma nepagydomu susenėjimu.

Senatvėje ligos dažnėja, tai ir jų gydymas įvairiais vaistais dažnėja. Kai kurie vaistai, prirašyti nuo vienos ar kitos ligos ar aukšto kraujo spaudimo, gali iššaukti depresiją. Tokia vaistų sukelta reakcija gali būti staigi ar palaipsniška, trunkanti net metus laiko iki visiškai išsiskleidžia depresija. Tuo pačiu metu vartojant keletą skirtingų vaistų, taip pat gali būti paveikta asmens savijauta arba numušta nuotaika. Labai svarbu savo gydytoją ar gydytojus pa-

informuoti apie tokius savijautos pasikeitimus. Kartais sumažintos dozės ar vaistų pakeitimas gali panaikinti nusivylimą. Svarbu prisiminti, kad kiekvienas asmuo skirtingai reaguoja į vaistus.

Depresija gali sukelti ir fizines problemas. Pvz., į depresiją įpuolęs asmuo palaipsniui praranda apetitą ir, negaudamas reikiamos mitybos, sumažina kūno atsparumą fizinėms ligoms bei užsikrėtimams. Bent Amerikoje daugelyje apylinkių vyresnio amžiaus asmenims yra maisto virtuvės bei įvairios mitybos programos. Šalia skaniai pagaminto šilto maisto susidaro proga su kitais pabendrauti, tuo būdu atbaidant liūdesio šmėklą. Depresijos neišvengusiems yra vilties ir būdų ją atsikratyti. Dažniausiai vartojamas būdas yra artimo meilė ir pagalbos ranka iš šeimos, draugų ar kaimynų. Toks natūralus iš liūdesio ištraukias savitalkos tinklas yra praktikuojamas nuo senų senovės. Artimas bičiulis ne vienam yra sumažinęs nusivylimo skausmą ir liūdesį. Pagalba atėjo padrąsinančiu žodžiu, praktiška talka dienos rutinoje ar kitu užjaučiančiu veiksmu, sustabdžiusiu liūdinčiojo tolimesnį atsiribojimą nuo savųjų.

Jeigu nei šeima, nei draugai negali ar nesugeba padėti, prisimintina, kad gyvenamoje aplinkoje yra įvairių sveikatos ir socialinių įstaigų. Tarp svarbiausių paminėtina šeimos gydytojas, protinės sveikatos profesionalai, dvasininkai bei labdaros organizacijos. Jei turima finansinių sunkumų, o jie ypač dažni vyresniųjų žmonių tarpe, daugumas gyvenviečių turi sveikatos klinikas, ambulatorijas ligoninėse ir protinės sveikatos centrus, kur už patarnavimą imama, atsižvelgiant į paciento finansinę padėtį.

Vyresnieji, kaip ir kitamečiai, dažniausiai pozityviai reaguoja į suteikiamą gydymą nuo depresijos. Kartais į gydymo procesą yra įtraukiami ir kiti šeimos nariai. Kitais atvejais gydymas vyksta mažoje bendraamžių grupėje. Tipiškiausias gydymas yra asmeninė terapija su protinės sveikatos specialistu, kuriuo gali būti psichologas, psichiatras, slaugė ar socialinis darbuo-

tojas. Reikalui esant, gydytojas ar psichiatras prirašo depresiją pašalinančių vaistų. Tokie vaistai tai ne aspirinas, kuris ima veikti po pusvalandžio. Priešdepresinių vaistų efektas gali būti pastebėtas tik po savaitės ar dviejų. Šalia gydymo išsikalbėjimu ir vaistais yra ir kitokių būdų, kurie, atsižvelgiant į ligonio padėtį, gali būti specialistų rekomenduojami. Paminėtini elektrošokas, specialios ligoninės ir sanatorijos.

Paprastai depresija išnyksta 6-9 savaitių laikotarpiu, bet gali tęstis ilgiau ar trumpiau. Jei liūdesys yra intensyvus, ir paliestasis vis daugiau ir daugiau galvoja apie savižudybę, greita profesinė pagalba yra būtina. Atsimintina, kad 85% turį depresijos ligą nėra galvoję apie savižudybę, tačiau didelė dauguma bandžiusiųjų nusižudyti tuo metu buvo depresijoje. Depresijai užklupus, asmenys, kurie yra izoliavęsi nuo kitų, piktnaudoja alkoholį ar kitus vaistus, fiziškai ar protiškai serga, tad ypač turi didelę galimybę savižudybei.

Ar depresija gali pasikartoti? Iš tikro sunku pasakyti, nors yra žinoma, kad asmenys, turėję depresijos epizodus praeityje, greičiausiai juos patirs ir ateityje. Ar įmanoma depresijos išvengti? Daugumai — taip! Vienas būdas būtų gyvenimo rutinos pakeitimas. Sustiprinus šeimos ir aplinkos teikiamą pagalbą, depresijos galima išvengti. Galima išmokti įvairių būdų geriau drotis su gyvenimo reikalavimais bei sunkumais. Tie, kurie praeityje yra sėkmingai išvengę depresijos ir tinkamai yra sprendę pasitaikiusius sunkumus, turi didelę galimybę depresijos išvengti ir ateityje. Svarbu neprarasti humoro, lankstumo, nedramatizuoti įvykių. Svarbu mylėti ir būti mylimam. Svarbu išlikti naudingų, judrių, besirūpinančių ne tik savo, bet ir kitų gerove. Daugeliui sustiprinimą teikia gilus tikėjimas ir kasdien praktikuojama artimo meilė. Depresijai užėjus, svarbu prisiminti, kad vyresniųjų tarpe ji yra pagydoma ir, vartojant tinkamas priemones, asmenį galima grąžinti į ankstyvesnės sveikatos ar bent geresnės savijautos stovį.

Jau anksčiau buvo trumpai užsiminta

apie savižudybę. Pažvelkime į šią nepopuliarią temą iš arčiau. Apie savižudybę tarp lietuvių mažai kalbama, o dar mažiau rašoma. Pagal turimą statistiką, civilizuotuose kraštuose, pvz., Suomijoje, Austrijoje, Danijoje, Švedijoje, Vengrijoje, Japonijoje savižudybė yra viena iš dešimties svarbiausių mirties priežasčių. Vien Amerikoje per metus nusižudo apie 30.000 žmonių, o bandę — dešimt kartų daugiau — 300.000! Kasdien pasaulyje nusižudo daugiau negu tūkstantis, o Amerikoje — 73. Šie skaičiai yra labai konservatyvūs, čia nepriskaitoma neaiškiose aplinkybėse mirusių ar žuvusių. Pagal 1980 metų surašymą, Amerikoje 16% krašto gyventojų buvo daugiau kaip 60 metų amžiaus. Šioje amžiaus grupėje randama 23% visų savižudžių. Socialinės studijos rodo, kad didelė dauguma (70% ar daugiau) savižudžių mėnesio laikotarpiu prieš savižudybę buvo kreipęsi pas savo gydytoją. Tačiau ne visi gydytojai bei kiti profesionalai yra tinkamai paruošti ir pasiruošę savižudybės signalus pastebėti ir į juos reaguoti.

Kaip minėjome, daug galvojančių apie savižudybę apsilanko pas savo gydytoją, skųsdamiesi fizinėmis problemomis. Kiti neturėję jokių ypatingų nusiskundimų, bet tik gerai nesijautė. Reikia atidumo pastebėti pasikeitusį balso toną, pakitusį rankos paspaudimą, nuliūdusią veido išraišką, netvarkingą šukuoseną ir suvokti, kad čia kažkas netvarkoje. Kad ir nesugaištant per daug laiko, reikia pasiteirauti apie įvykčius pasikeitimus ir krizes asmens gyvenime: žmonos ar vyro mirtį, artimo praradimą, gyvenvietės pakeitimą, turto praradimą. Visi šie įvykiai gali pastūmėti į depresiją.

Moksliniai tyrimai rodo, kad apie 65% savižudžių raštu, žodžiu ar veiksmu yra perspėję iš anksto apie savo planus. Perspėjimas žodžiu gali būti tiesiogiai, pvz.: "Aš nusižudysiu". "Aš sau galą pasidarysiu". "Aš noriu viską užbaigti". Tokie tiesioginiai perspėjimai yra labai rimti. Apie pusę grasinančių savižudybe savo pažadą išlaiko.

Į savižudybės užuominas ir fantazijas

taip pat reikia rimtai reaguoti. Netiesioginės užuominos taip pat išduoda destruktivų nusiteikimą: "Aš pavargau begyvendamas". "Kokia prasmė toliau gyventi?" "Mano šeima būtų laimingesnė be manęs". "Kam aš dabar bereikalingas?" "Sunku toliau su gyvenimu kovoti". "Aš nematau išeities". Labai grasinančiai skamba tokie posakiai: "Manęs tuoj jau nebebus". "Tuoju nebereikės manimi rūpintis". "Sudiev. Kai grįši, manęs jau nebebus".

Perspėjimai galimi ir veiksmu. Pats aiškiausias perspėjimas yra parodytos pastangos nusižudyti. Nesėkmingai bandžiusieji pagaliau sėkmingai nusižudo vienų ar dviejų metų laikotarpiu. Netiesioginiai elgesio pasireiškią perspėjimai gali būti tokie: kūno paaukojimas medicinos mokyklai, ginklo nusipirkimas, kaupimas vaistų piliulių, asmeninių ir prekybinių reikalų sutvarkymas, testamentų sudarymas ar pakeitimas, gyvybės apsidraudimas, laidotuvių paruošiamųjų darbų sutvarkymas, pinigų ar turto atidavimas. Galimi pasikeitimai elgesyje: barniai, apsistumdymai, daiktų mėtymas, nesantaikos šeimoje, nosisukimas nuo draugų. Paminėtinas neįprastas ir intensyvus atsisveikinimas su savaisiais, staigus pasikeitimas religinėje praktikoje, iš šalies atrodantieji nereikalingi vizitai pas gydytoją. Dar pora signalų: atminties praradimas, proto susimaišymas, fizinių sugebėjimų nuosmukis, netipiškas nekalbumas.

Mes visi turime būti pasiruošę pastebėti savižudybę implikuojančius ženklus, nesvarbu ar būtume profesionalai, draugai, šeimos nariai. Svarbu pastebėti nuotaikos, užsiėmimų, kasdieninės rutinos pasikeitimus. Ne paslaptis, kad mūsų, ypač lietuvių, visuomenėje savižudybė nėra priimtinas reiškinys. Tad nenuostabu, kad sąmoningai ar nesąmoningai nepastebimos ir tendencijos, implikuojančios savižudybės galimumą. Daug patogiau ieškoti fizinių negalavimų bei konkrečių receptų. Tačiau asmuo, galvojęs apie savižudybę, tokias pastangas gali palaikyti atstūmimu, kuris dar labiau paspartina menkavertiškumo pergyvenimą, dvasinę desperaciją.

Paminėtina pora demografinių faktorių savižudybės atžvilgiu. Vyresnio amžiaus baltos rasės vyriškis, našlys, gyvenęs vienas miesto centro rajone ir neturįs artimų ryšių su draugais ar giminėmis, turi aukščiau-
są savižudybės galimybę. Antra vertus, pa-
gyvenusi ne baltos rasės moteris, gyvenanti su šeima provincijoje, turi labai mažą sa-
vižudybės riziką. Taip pat svarbūs fakto-
riai yra ankstyvesni savižudybės bandymai,
depresijos epizodai ir protinės ligos šeimos
istorijoje. Kuo dažnesnės ir intensyvesnės
savižudybės užuominos, tuo didesnis savi-
žudybės pavojus. Alkoholizmas ir depresi-
ja yra du svarbiausi faktoriai, signalizuoją
savižudybės pavojų. Protinės ligos sąryšyje
su arterioskleroze ar senėjimu taip pat yra
pavojingi ženklai. Pašliję santykiai su na-
miškiais gali pakelti savižudybės galimu-
mą.

Pastebėjus pavojingus ženklus, pataria-
ma toliau teirautis tiesiogiai ir aiškiai. Dau-
gelis vis dar baiminasi, kad aiškūs klausi-
mai apie savižudybę ją tik paskatins. Iš tik-
rųjų yra priešingai. Vengimas gali paska-
tinti savižudybę. Užklaustieji mielai linkę
dalintis savo bėdomis, vargais, nusivylimais.
Be abejo, niekas turbūt nenorės dalintis sa-
vo vargais su gandų nešiotojais, bet čia jau
kita tema. Pradžioje galima teirautis bend-
rai: "Koks yra tavo gyvenimas?" Turint
daugiau įtarimų dėl galimos savižudybės,
jau reikia specifiškiau klausti: "Ar galvoji
apie savižudybę?" "Ar galvoji, kad visiems
būtų geriau, jeigu tavęs nebūtų?" Nemini-
malizuoti, netušuoti, nesibaiminti, nemora-
lizuoti, neišsigąsti.

Esant mirtinam pavojui, reikia pasirū-
pinti betarpišku gyvybės gelbėjimu. Gali
prireikti greitosios pagalbos, jei asmuo
bandė kuo nusinuodyti. Gali prireikti ligo-
ninės, vaistų ar atidžios artimųjų priežiū-
ros. Kuo stipresnis aplinkoje randamas už-
nugaris (draugų, finansine prasme reikiamų
patarnavimų) ir kuo didesni paties as-
mens ištekliai (subrendimo, sveikatos pras-
me), tuo mažesnis savižudybės pavojus.

Nors mes negalime tiesiogiai būti atsa-
kingi už kitų sąmoningai apsispręstą savi-

SAVAITĖ RAMYBĖS KARALIENĖS ŠVENTOVĖJE MEDJUGORJE

IRENA ŠERELIENĖ

Keturiasdešimt metų tik mintimis, pri-
siminimais ir ilgesiu grįždavau į Europą,
o dabar renkuosi: Čikaga - Zagrebas, Kro-
atijos sostinė, — 7800 km; beveik tokiam
pačiam nuotoly, tik šiauriau: 58-as meridia-
nas. .. — Lietuva. Į kurią tėviškę? Ren-
kuos, mąstau ir vėl renkuosi, pagaliau lėtai
sulankstau žemėlapi ir padedu stalčiui. Ma-
ne kviečia Motina, kviečia dabar.

Ten, kur tyliai tebeošia nebaigta sak-
mė, jau kita jaunystė braido pamariais, ki-
tiems žydi jūra ir kitokią dalį užkukuoja
gegutė eglynos. Perpetuum mobile...

Ten, kur kviečia mane Motina, ten —
mano namai.

"Esu jūsų geroji Motina, ir Jėzus
yra jūsų didysis Draugas..."

(Marija Jelenai — 1983.XI.29)

. .. Pamatęs stovinčią motiną ir my-
limąjį mokinį, Jėzus tarė motinai:
"Moterie, štai tavo sūnus!" Paskui
tarė mokiniui: "Štai tavo motina!"

(Jono 19,26-27)

Mūsų visų Motina — Karalienė Marija,
šešių regėtojų tvirtinimu, apsiereiskė Medju-
gorje 1981.VI.24, šv. Jono Krikštytojo šven-
tėje, o sekančią dieną — VI.25 pasisakė
esanti Taikos — Ramybės Karalienė, apsi-
reiškianti Dievo malonės vardu paskutinį
kartą žemėje, norėdama sutaikinti žmones
tarpusavy ir su Dievu, žmogaus ir visatos
Kūrėju:

"Dievas yra gyvenimo pilnuma, o
ta pilnuma džiaugtis ir pasiekti ra-

žudybę, bet visi vienaip ar kitaip galime
stengtis tokias galimybes ir pavojus suma-
žinti ar net visai pašalinti. Jeigu kada nors
mes patys stovėsime ant savižudybės slenks-
čio, manykime, kad nieko dėl to nekaltin-
sime, bet taip pat su dėkingumu priimsime
ištiestą pagalbos ranką ir artimo meilės
gestą.

mybę — jums privalu sugrįžti į Dievą”.

o per jus — visiems, kurie mano skatinimus priims”.

(Marija — 1986.II.7)

Šiais metais V.30 - VI.6 pirmoji lietuvių piligriminė grupė, vadovaujama kun. dr. Kęstučio Trimako, lankėsi Medjugorje — Ramybės Karalienės šventovėje. Dali nuosi su skaitytojais piligrimės išpūdžiais, laukdama, kaip ir daugelis, Medjugorje įvykių apsprendimui galutinų, oficialių Bažnyčios vadovybės nuorodų.

KODĖL MEDJUGORJE?

Paskutinėmis žiniomis, Medjugorje nuo 1981 m. yra aplankę jau 11 milijonų žmonių. Septintose metinėse, š.m. birželio mėn. 25 d., mažoji 2500 žmonių parapija priėmė 250.000 piligrimų.

Ne vienas klausia, kodėl Dievo Motina pasirinko šią, o ne kitą parapiją, kodėl Jugoslavijoje? Į tai atsako kun. Tamislav Per van, O.F.M., Sv. Jokūbo bažnyčios klebonas nuo 1982 metų:

"Medjugorje yra Rytų pasaulyje, komunistinės sferos įtakoje. Marija nuolat akcentuoja taiką tarp Rytų ir Vakarų, o tokiai taikai padėtų šių dviejų pasaulių taikingas ideologijų suderinimas. Argi tokiam tikslui bebūtų geresnė vieta kaip Medjugorje? Žmonės iš Rytų negali lankytis Vakaruose, bet gali atvykti į Jugoslaviją, kuri yra tarp Rytų ir Vakarų. Neskaitant jugoslavų, susilaukiant daugelio iš Lenkijos, Čekoslovakijos ir Vengrijos. Vakariečiai, nevaržomai galėdami pasiekti Jugoslaviją, atvyksta didelėmis grupėmis iš Italijos, Vokietijos, Austrijos, Prancūzijos, Airijos, J.A.V. ir Filipinų bei įvairių Azijos kraštų.

Marija susikviečia Rytus ir Vakarus, kaip brolius ir seseris, čion, į Medjugorje. Tai juk ir yra realioji katalikybės prasmė: visos tautos garbina Viešpatį kartu”.

(Medjugorje, 1988.III.25)

"... Pasirinkau šią parapiją, ir todėl ji yra speciali, skirtinga nei kitos. Teikiu ypatingų malonių tiems, kurie meldžiasi širdimi. .. Brangūs vaikai! Mano paskatinimai pirmiausia skiriami jums ir šiai parapijai,

AVÈ MARIA

Jau pirmąjį vakarą skubėjom į tris valandas užtrunkančias pamaldas bažnyčioje.

Šv. Jokūbo bažnyčia, pradėta statyti 1937 m., baigta 1969 m., talpinanti 2000 su viršum žmonių, baltuoja iš tolo slėnyje, apsuptame nusitęsusių Dinarų alpių aukštesniais ir žemesniais kalneliais. Nei jos portale, nei vidaus navose nesimato jokio puošnumo. Jei saikingąjį renesansą, skliautotąją gotiką ir kupolinį puošnųjį baroką Goethe pavadino "sustingusia muzika", tai Šv. Jokūbo bažnyčia savo dviem beveik klasikinių linijų bokštais ir kalnietišku kuklumu yra tarsi kylanti į dangų giesmė. Symbolikos ieškotume Šv. Jokūbo apaštalo asmenybėje: jis buvo pirmasis Jeruzalės vyskupas, kuris senojo statybos rangovo vizijoje pageidavo kuo didesnės bažnyčios, nors tokios tuolaikinei parapijai tikrai nereikėjo. Šiandien bažnyčios paskirtis yra paaiškėjusi. Ji galėtų būti dar didesnė, bet gera rūporų sistema leidžia ir netelpantiems jungtis į viduje vykstančias pamaldas.

Iėjus bažnyčion, kuri jau buvo pilnutėlė, pamažu priartėjau prie dešinėje altoriaus pusėje esančios Marijos — Taikos Karalienės statulos. Šiaip taip atsirado ir man maža vietelė. Statulos aikštelė aptverta tvorele. Apie statulą daugybė puošnių gėlių, šalia tvarelės ant stovo — didelė deganti žvakė, o žemiau, ant žemės — didelis akmeninis dubuo, lyg tai aukoms. Dubuo primestas popierinių dinarų, dolerių, laukinių aguonėlių žiedų, pradarytų cigarečių pakelių ir gausybės laiškų. Arti klūpant, galima perskaityti kai kurių adresus anglų kalba: "Mano Motinai Marijai, Marijai, mano gelbėtojai, Švenčiausiajai Dievo ir mano Motinai. .." Pro mano petį prasiskverbusi jauna moteris ištiesė prirašytą lakštą popieriaus link žvakės, atsargiai jį sudegino ir švelniai susėmusi nubyrėjusius pelenus susidėjo į nosinaitę. Šalia klūpanti ryškių bruožų, juodų plaukų, vilkinti juodais, ilga

rūbais brandi kroatė, laikydama vienoj rankoj rožinį, antrąja ranka prasidariusi tuščią prieškarinį rankinuką, išsiėmė vienintelį dešimties dinarų banknotą ir numetė jį dubenin. Kairiau, link didžiojo altoriaus, prisiglaudus prie sienos, stovi porėlė, susikabinusi rankomis, apvytomis rožiniais; šalia vedusiųjų — barzdotas vakarietis, užsidėjęs ant kaklo škaplierius, plonais pirštais varsto rožinio karolėlius. Prie pirmosios kolonos klūpo jauna šeima. Tarp tėvų, dviem kuprinėm apsaugotas, ant grindų, pridengtų menku paklotėliu, miega rausvais veidukais kelerių mėnesių kūdikis. ..

Meldžiamasi rožiniu. Paslaptys pasakomos keturiomis kalbomis, poterėliai — kroatiskai, į kuriuos atsakoma įvairiomis kalbomis. Visa darniai susilieja į vieną nuširdžiausią maldą. Po kiekvienos paslapties ir Fatimos maldelės giedamas Liurdo giesmės refrenas "Ave, ave, ave Maria". Nė viena Bacho, Gounodo, Brucknerio, Schuberto ar Mozarto sukurta "Ave Maria" giesmė neprilygsta šiai, čia giedamai, nes ji giedama nesuskaitomų tūkstančių meilės paliestų širdžių.

"... Jei jūs tik žinotumėte, kaip labai jus myliu, — verktumėte iš džiaugsmo.

Brangūs vaikai! Myliu jus nepaprastai ir jūs, mylėdami mane, galite tai pajusti..."

(Marija)

Sopulingosios dalies paslapyse ta pačia melodija vieton "Ave Maria" giedama: Kristus, Kristus, Kristus... Tuo laiku, apie 18,40 val., regėtojų tvirtinimu, vargonų tribūnoj apsilanko Ramybės Karalienė. Rožinis nestabdomas, išlaikoma rimtis.

Po rožinio ir Marijos litanijos, aukojamos šv. mišios, kurias koncelebruoja visi tą dieną Medjugorje esantys kunigai — 10, 20, 40, kartais daugiau. Žmonių tiek daug, kad net ir laiptai iki pat didžiojo altoriaus pilni suklaupusių, susėdusių vietinių ir aplinkinių kaimų gyventojų bei piligrimų. Komunijos metu, kaip šviesos pluoštas nuo altoriaus, į bažnyčią pasipila kunigai su senomis, puošniomis ar ir visai paprastutėmis komuninėmis, nunešdami švenčiausiąją visiems, net ir toliausiai esantiems.

Rio de Janeiro miestą laiminančio Kristaus statula.

Pasibaigus šv. mišių liturgijai, pagarbinamas Šv. Sakramentas, sukalbami septyneri "tradiciniai" poterėliai ir pasimeldžiama už ligonius.

Trys valandos sutirpsta labai greit, o taip norėtusi dar pabūt... "Ave Maria" refrenui tebeskambant širdy, atrodo, taip lengva būtų išmesti buto Čikagoje raktus, užsidėti viduramžių vienuolės krenoliną, numirti pasauliui ir pasilikti... Čia gyvybės versmė, čia malonių gausa; čia jauti Kristų, žmogų ir Dievą, šalia, netoliese, prieky... Čia suklumpi verkdama mūsų erškėčių vainiku karūnuotos galvos, čia vėl

keli veidą į Motiną, tikėdamasi ramaus, padrąsinančio žodžio...

BOGU HVALA

Iš Mostar atvykę autobusu į Medjugorje, buvome apgyvendinti grupelėmis pas vietinius gyventojus. Džiaugėmės gavę pastogę Kryžiaus kalno papėdėje, maždaug pusantro km atstumu nuo bažnyčios.

Devyniems iš mūsų teko apsistoti Tomislav šeimoje. Antrajame naujai suremontuotame aukšte buvo įrengti penki miegamieji, o apačioj susiglaudusios šeimos didžiuliame valgomajame pusryčiaudavome ir vakarieniaudavome. Valgius mums gamino Šima Tomislav, Vickos Ivankovič teta.

Norėdami kaip nors susikalbėti, aiškinomės, kaip pasakyti bent "ačiū". Užklausta Šima atsakė: "Bogu hvala", — parodydama ranka į šviesaus medžio reljefinį nukryžiuotojo Kristaus galvos paveikslą, apjuostą didžiuliu mediniu rožiniu. Tai reiškė "Dėkui Dievui". Rytmečiais Šima pasisveikindavo: "Hfaljen Isus!" — Garbė Jėzui!

Nustembi, pamačius, kaip šie santūrūs, paprasti, ilgos priespaudos, karų ir lauko darbų išvarginti kroatai, kurių veiduose, priešingai graikams ar italams, šypsena reta, yra atsidavę Dievui. Kiekvieną, laikinai apsistojusį, jie nuoširdžiai priima, globoja, juo rūpinasi. Net ir senoji Šima — močiutė pasitiko šiltu rankos paspaudimu ir išleido kiekvieną pabučiuodama. Pamatai, kaip Marijos, didžiosios Apaštalės, malonė yra jau pakeitusi šiuos parapijiečius ir kaip jie nuoširdžiai nejučiom savo gyvenimo pavyzdžiu moko mus.

"... Šiomis dienomis visų tautų žmonės atvyks į šią parapiją. Kviečiu jus meilei: pirmiausia mylėkite savo namiškius, o pamilę juos, sugebėsite priimti ir mylėti visus, kurie čion atvyks..."

(Marija — 1985.VI.6)

Dėkinga širdimi tyliai pasimeldi ir saikai Šimai: "Bogu hvala".

MARIJA, NEUŽMIRŠK LIETUVOS!

Kiekvienos savaitės ketvirtadieniai Šv. Jokūbo bažnyčioje yra skiriami Švenčiausiojo Sakramento pagarbinimui. Prieš mon-

strancijoje esantį Švenčiausiąjį meldžiamasi visą dieną ir visokiomis kalbomis.

Tą dieną buvo pašventinta ir mūsų dovana — įspūdingas Ramojaus Mozoliausko bareljefas, vaizduojantis sopulingą Motinos veidą ir jos širdį, pervertą septyniais kalavijais. Kiekvienas kalavijas, pavaizduotas kryželiu, priminė Lietuvos kryžius — pakelių, sodybų, varpinių, kapinių ir tuos mažus, paprastučius, susmaigstytus įšalusioj Sibiro žemėj. Bareljefo įrašas "Marija, neužmiršk Lietuvos!", menininko ir visų lietuvių širdimis glaudėsi į Mariją tautos prašymu: "O sopulingoji ir maloningoji Rūpintojėlio Motina, mūsų tautai, palaimintai kankiniais ir bandymais, suteik, prašome, ištvermės ir paguodos pilkų dienų didvyriams, vilties — tarpuvartėse dar tebestovintiems ir abejojimų miglose klaidžiojantiems".

Ramojaus Mozoliausko kūrinį į Medjugorje atvežė jo žmona Janina. Bareljefas buvo paliktas Šv. Jokūbo bažnyčios klebono nuožiūrai, nes dabar, vykstant remontams, dar nebuvo aišku, kur jis bus patalpintas.

Visi meldėmės už tėvynę, ten esančius brolius ir seseris, prašėme ir sutiktųjų Vickos, Ivano, Marijos ir Jelenos savo maldose prisiminti Marijos žemę ir jos vaikus. Džiaugėmės sekmadienio šv. mišių aukos tikinčiųjų maldose išgirdę mūsų prašymą: "Už Lietuvą ir lietuvius". — "Meldžiamės Tave, Viešpatie!" — visų bažnyčioj esančių lūpomis nuplaukė paguodžiančia ramuma.

ŠALIA BALTOSIOS BAŽNYČIOS

Rytų bažnyčios pusėje neįprastas vaizdas — išpažinčių sodas. Klausyklos — kėdės, suoleliai, rąstai; klaupkos — žolelių gauburėliai ar aštriakampiai akmenėliai, paruošti cemento gamybai. Ir vėjuje, ir saulėje, ir lietuje, su lietsargiu, ar be jo, kuniškai mielai priima penitentus, kurių eilės nesibaigiančios.

Veidas veidan, sakramentas, nuostabi atleidimo malonė, pažadas ir kelio pradžia.

Nelengva, bet džiaugsminga pradžia, nes čia ypatingų malonių Motinos Marijos šventovė.

.. Atverkite savo širdis visų širdžių Viešpačiui. Perduokite man visus savo jausmus ir problemas. Noriu jus paguosti visose pagundose ir pripildyti ramybe, džiaugsmu ir Dievo meile”.

(Marija — 1985.VI.20)

Prieky bažnyčios, šventoriuje, naujai grįstame pilkomis plytomis, žmonės irgi nesisklaido. Vieni susėda medžių pavėsiuose, kiti rieškučiomis semiasi vandens atsigerti, tretį uždeginėja žvakės didelėje metalinėje žvakidėje. Daugelis suklumpa prie baltosios Marijos statulos, apsodintos skaisčiai raudonomis gėlėmis. Ne vienas su rožiniu rankose apeina ją keliskart keliais.

Vakaruos besileidžiančios saulės spinduliams slystant nuo baltųjų, aukštųjų bažnyčios bokštų, dėkoji švelniajai Dievo Motinai už meilę mums, visiems Dievo vaikams, dėkoji už rūpestį, už pagalbą ir priėmimą. Juk kiekvienu savo apsimušimu ji mus motiniškai, kantriai moko, ragina ir kviečia gilesniam Dievo meilės supratimui, pajautimui ir jai atsidavimui. Atsisveikindama visada sakanti "Ačiū jums..."

"Brangūs vaikai! Esu jūsų Motina, myliu jus ir noriu vėl paraginti maldai. Brangieji! Esu nepavargstanti. Kviečiu jus net ir tada, kai esate atsitolinę nuo mano širdies. Esu Motina ir, nors jaučiu skausmą už kiekvieną, kuris nuklysta, lengvai atleidžiu ir džiaugiuosi kiekvienu vaiku, kuris sugrįžta pas mane. Ačiū jums, atsiliepiantiems mano kvietimui”.

(Marija — 1985.XI.14)

“TEXAS” KOPLYTĖLĖJE

Jelenos Vasilj tėvai savo namuose turi įsirengę mažą koplytėlę. Ten rytais maldai susirenka šeima, o vakarais — jaunimo maldos grupė. Kun. Trimako prašymu, buvo leista ir mūsų grupei pasimelsti koplytėlėje.

Įėjus pro didelius, sunkius, geležinius vartus (tartum Vilniuje pro "bromą") į mažą, cementu išpiltą kiemelį, pajunti

rūgštą "vaikščiojančio" vyno kvapą. Dūrys į koplytėlę visada atviros — visi kviečiami. Pati koplytėlė — kuklus, mažas, kėdėmis apstatytas kambarys, galinėj sienoje turintis išmūrytą lentyną — altorėlį. Altorėlis apstatytas Marijos, Kristaus paveikslėliais, statulėlėmis, žvakėmis ir ką tik skintų ar jau ir padžiūvusių gėlių puokštėmis.

Rinkdavomės koplytėlėn rytais 9 val. Mūsų tikroji piligriminė kelionė ir prasidėjo čia, susimąstymo valandą. Jau patį pirmąjį rytą mūsų kapelionas kun. K. Trimakas, pradėdamas pirmuoju Ramybės Karalienės apsimušimo atpasakojimu, paaiškino tris pagrindinius dangiškosios Motinos tikslus: būti su mumis, atversti, sutakinti. Ir taip kas rytą kapelionas vedė mus į vis gilesnį Marijos viešųjų žodžių supratimą ir pilnesnį dvasinį susikaupimą, palikdamas laiko ir mūsų klausimams bei pasisakymams. Pasiaukoję Marijos širdžiai, dėkingi regėtojams už išmėstą malonę ir mums — piligrimams, kiekvieną susimąstymo valandą baigdavome rožinio malda.

Jelenos šeimos kvietimu, dažno ryto 7 val. dalyvaudavome ir jų maldose. Prieš dienos darbus ten susirinkdavo jaunesnieji ir senesnieji šeimos nariai, giminės ir kaimynai. Ramiai, po vieną, tyliai sueidavo jie koplytėlėn ir susėdavo. Šalia linktelėjusio, sunkiai bematančio, "bočiaus" atsisėdavo ir jaunas laukų darbininkas, šalia anksti kėlusios šeiminkės — vaikai, jų tetos, dėdės, šalia kaimyno — svečias vienuolis ar netoliese apsistojęs bet kurios tautos piligrimas. Vieną rytą koplytėlėn atėjo močiutė, vedina 3-4 metų vaikaičiu. Nugairinto veido močiutė vilkėjo kelių rūšių medžiagomis prailginta suknele, žilą kasą apsmakusi nublukusia juoda skarele, o berniukas buvo apvilktas rėkiančiais raudonu švarkeliu, per nugarą išrašytu didelėmis raidėmis "Texas". (Tai vis pravažiavusių, pabuvojusių šalpa...). Nebuvo tačiau mažulio rankose, kaip įprasta matyti šiame krašte, nei saldumyno, nei įmantraus žaislo. Rytmetinio rožinio maldoje ir jo mažų pirštukai sukinėjo didoko medinio rožinio

karolėlius, nors žodžiai dar ir nesijungė į poterėlį. Kaip nuoširdžiai sekama Mados nurodyto gyvenimo gairėmis!

"... Malda tebūna pirmoje vietoje jūsų šeimos".

(Marija — 1984.XI.1)

"... Visada melskitės prieš darbą ir baikite darbą su malda. Jei taip darysite,— Dievas laimins jus ir jūsų darbą".

(Marija — 1984.VII.5)

APSIREIŠKIMO KALNE

Naktį surakina mane skausmas. Rytmetį, menkai matydama, pradarau sunkias senoviškas langines, pasižiūriu į Apsireiškimo kalną (anksčiau vadintą Podbrdo vardu), kuriame Dievo Motina — Ramybės Karalienė pirmą kartą apsireiškė regėtojams, ir jau žinau — šiandien, kai mūsų piligriminė grupė kops į tą kalną, aš niekur negalėsiu eiti. Ar aš neverta net apkabinti nė vieno akmens, ant kurio krito dangiškoji šviesa, paglostyti bent vieną erškėčiuotą krūmelį, virš kurio praplaukė šventosios Motinos kojas supas debesėlis? Tai panašiai kaip "būti Romoje ir nematyti popiežiaus"... O trapi, trapi širdie, kaip tau dar sunku nuolankiai atsisakyti... Suveriu langines — tenka vėl atsigulti.

Vėlyvą popietę, skaidriai dienos šviesai tebesiskverbiant pro uždarytų langinių tarpus, netikėtai susilaukiu brangiausio svečia: apsilanko kapelionas su Švenčiausiuoju. .. Netenku žodžių. Pas mane? Kristus, palikęs tūkstančius bažnyčioje, kalnuose ir apylinkėse, rado laiko su geruoju apaštalu apsilankyti pas beapkarstančią piligrimę?

Ir tik daug vėliau, nakčiai pridengus Medjugorje, pradedu suprasti, tarsi pati Motina būtų pasakiusi: "Atvykai čia ne tik Motinos lankyti, bet man padedant, priartėti prie mano Sūnaus ir Visagalio, mylinčio Dievo".

"Brangūs vaikai! Kviečiu jus meilei, kuri yra ištikima ir patinkanti Dievui.

Mažieji! Meilė Jėzui, kuris yra Meilė, pakelia visa, kas kartu ir sunku. Todėl melskite Dievą pagalbos ne savo norų išsi-

pildymams, bet Jo meilės supratimui. Atsiduokite Dievui, kad Jis galėtų jus gydyti, paguoti ir atleisti visa, kas jumyse trukdo mylėti. Tik tada Dievas galės veikti jūsų gyvenime, ir jūs augsite meilėje".

(Marija — 1988.VI.25)

Skausmams šiek tiek rimstant, prieinu vėl prie lango. Apsireiškimo vietoje mirkčioja daugelis švieselių — ten lankomasi ir naktį. Dar daugiau šviesulių žiburiuoja akšominiuose nakties skliautuose. Jaučiuosi grįžusi iš šventės.

SUSITIKIMAI SU MADONĄ REGINČIAIS IR JĄ VIDINIU BŪDU GIRDINČIAIS

Mūsų viešnagės metu iš Madoną reginčiųjų Medjugorje buvo tik Vicką Ivankovič (dabar jau 24 m.) ir Ivan Dragicevic (23 m.). Gidės rūpesčiu, mūsų grupei, kaip ir kitoms, buvo proga su jais susitikti ir per gidę-vertėją pasikalbėti. Marija Pavlovic tuo metu dar tebebuvo Italijoje, o Jakov Colo — gretimo miestelio mokykloje.

Išlipus iš autobusiuko prie Ivan namų, jauti kaimo dienos slinktį: netoliese sukaptopų šakų krūvelė, namai tušti — dirbama laukuose, kieme tingiai lesinėja kelios vištos, gaidžiai. Apgriuvusią šimtmetinę akmenų sieną apkabinęs senas vynmedis tarsi prašosi: palikite mane ramybėje. Atėjusį Ivan pasitinka visų žvilgsniai, smalsumas, seniai mintyse susiraižę klausimai. Kuklus jaunuolis atsakinėja lakoniškai; jauti, kad jam nėra lengva kalbėti. (O kiek tūkstančių kartų jis jau atsakinėja į tuos pačius klausimus?). Ir gaila, ir grožiuosi, kaip ištikimai Ivan vykdo tai, kas jam sunkiausia, bet Dievo Motinos pavesta:

"Brangūs vaikai! Šiandien kviečiu jus maldai, kurios pagalba Dievo planai jums ir viskam, ką Dievas nori padaryti per jus, galėtų įvykti. Padėkit kitiems atsiversti, o ypač tiems, kurie atvyks į Medjugorje..."

(Marija — 1986.I.30)

Vicką randame jos tėvų namų prieangyje, lietaus lašams krintant pro žalią susivijusių vešlių vynuoginių šakų stogą. Vienai grupei nueinant, susigūžiam apie ją mes, o po mūsų eilės laukia jau ir sekanti

Mišios ekskursijos dalyviams Rio de Janeiro lietuvių koplytėlėje.

atvykusi grupė. Stoviu arti Vickos, tik per rankos palytėjimą, o tarp manęs ir jos — visa žemė ir visos galaktikos. .. Ji matė dangų, pragarą ir skaistyklą, ji mato skaisčiąją Dievo Motiną... O kad galėčiau bent momentui pabūt Sibile ir įžvelgti į Apokalipsės paslaptis!

Vicką judri, šneki, nuolat besišypsanti. Daugelis ją apkabina, su ja fotografuojasi, prašo jos ranka paliesti rožinius, šeimų nuotraukas. .. Negali tačiau nepastebėti jaunos moters veido pablyškimo ir kančios užmestų lengvų šešėlių. Savanoriškai prisimta kančia. ..

"Ligą, kurią man Dievas siunčia, paaukoju Jam, kaip ypatingą maldą, nes Dievas nenori vien tik maldų, kaip "Tėve mūsų", "Sveika, Marija", "Garbė Dievui Tėvui". .. Atiduodu Jam visa, kas mano širdy, taigi ir kančią. Džiaugiuosi, kad galia

ištvermingai priimti visa, ką Dievas man siunčia su tokia pačia meile, kokią Jis man teikia. Esu Jam tik dėkinga".

(Vicką — 1985 m.)

Kokia stipri jūsų meilė, bet kiek dar kančių iki visiško šventumo, išrinktieji? Ir kokios menkos mūsų kančios, kurių paliesti tiek daug ašarojame...

. Kiekvienas jūsų esate gyvenime patyrę ir šviesą, ir tamsą. Dievas suteikė kiekvienam žmogui gėrio ir blogio pažinimą. Kviečiu jus į šviesą, kurią turite nunešti visiems, esantiems tamsoje. Iš dienos į dieną žmonės, kurie tebėra tamsoje, atvyksta į jūsų namus. Suteikite jiems, brangūs vaikai, šviesą..

(Marija — 1985.III.14)

Buvome nuvykę ir pas Marijaną, ir Jeleną, kurios vidiniu būdu girdinčios Motinos Marijos paskatas ir nuorodas maldai,

Rio de Janeiro. Garsusis Copa Cabana paplūdimys.

dvasiniam brendimui ir meilės darbams artimui ne vien tik asmeniškai, bet ir jaunimo maldos grupėms. Jos tokios jaunos (15 m.) ir kuklios, o juk ir pro jas kasdien plaukia žmonių minios. .. Dažnai blykčiojant foto aparatų lemputėms, jos net parausta ir nuleidžia akis, o tačiau apaštalauja taip, kaip Jacinta, Pranciškus ir Liucija — nieko nebodami ir nebijodami, Rožinio Karalienei apsireiškus Cova da Iria, Fatiemoje, 1917 m.

KRYŽIAUS (KRIZAVAC) KALNE

Prabudau auštant, išgirdusi kažką bekalbant. Atrodė — kambary. (Kambario durys buvo nerakinamos, tad nežinojau, ko tikėtis). Apsidairiusi ir pamačiusi, kad kambary nieko nėra, priėjau prie atdaro lango. Po langais buvo šeimininkų nemažas vynuogynas, kiek tolėliau — daržai. Tarp dviejų vynmedžių eilių rausvu, molėtu takeliu lėtai žingsniavo jaunas vyras. Pa-

matęs mane, linktelėjo galvą pasisveikiniui ir nužingsniavo toliau. Rankose laikė rožinį ir pusgarsiai meldėsi...

Išėjus į balkoną, išgirdau vėl gegutės kukavimą... Nostalgiskai norėjau pamatyti tą raibąją paukštę, bet deja... (Amerikoje šių paukščių nėra).

Anksti susirinkę, kiek paėjęję, pradėjome kopti į 540 metrų aukštumo kalną. Rytas buvo gaivus, žalieji kalno krūmeliai ir didžiulių erškėtrožių žiedai viliojo vis aukštyrą ir aukštyrą, o takelis, nors ir pramintas, pribiręs uolienų, akmenėlių, neatrodė būsiąs toks varginantis.

Pakelėje — kryžiaus kelių stotys. Šalia senųjų medinių kryžių, ženklinančių kančios kelią, dabar tarp uolų įsprausti yra gražūs, didoki man nežinomo menininko bareljefai, vaizduojantys kančios scenas. Kiekvienoje stotyje sustodavome, pamąstydavome ir pasimelsdavome. Prisiminus Gol-

gotos Atpirkimo kančios kelią, širdyje visą laiką smilko mintis: "Už visus ir už tave..." Tačiau buvo gera kopti aukštyn su visais mieliais bendrakeiviais lietuviais, kapelionu ir kun. J. Bacevičium, O.F.M.; gera buvo kopti tyloje, susikaupus maldoje. Sustojus poilsiui, prisėdus ant nulūžusios uolienos kokiame pavėsėly, nustembi: visi krūmeliai, net ir švelniai apvaliais lapeliais, pilni pasislėpusių ilgiausių dyglių, tarsi mūsų nuolatinių, visada aštrių nuodėmių...

Į kalną kopia daugelis grupių giedodami, meldamiesi; kopia daug ir pavienių asmenų. Mus pralenkė moteris, besinėšanti batus rankose, lipdama basomis. Ji pralenkė mus ir grįžtant; nejučiom pažvelgiau į jos kojas — buvo nesužeistos. ...

Nuo paskutinės Kristaus kančios stotelės kelias pasunkėjo: didesni kampuoti uolų luitai stabdė žingsnį, aštresnis statumas vertė giliau kvėpuoti.

Po dviejų valandų pasiekiam kalno viršūnę. Vien tik akmenys ir uolos, majestetiškas, šiurkštaus cemento (16 tonų) kryžius ir švelnus vaizdas į slėnį, kurio vidury švyti baltoji Sv. Jokūbo bažnyčia.

Prisimenu kryžiaus statymo istoriją. Jis buvo pastatytas 1933 m., pagerbiant Kristaus kančią žmogaus atpirkimui. Vyras po darbų nešė ant pečių vandenį ir akmenėlius į kalną, o moteris — smėlį savo priejuostėmis. Kiek šventų valandų, kaip maldos, buvo skirta Atpirkėjui, kiek nuovargio patyrė rankos ir lipusių jū kojos? O kryžiaus pjedestale nė vieno vardo ar pavardės... Vienas tik vardas buvo įrašytas mylinčiose širdyse — Kristus.

Šventoji Dievo Motina Marija, pasisakiusi keletą kartų regėtojams, kad šis kryžius seniai buvęs Dievo planuose ir ji pati prieš tą kryžių kasdien pasimeldžianti, ragina ir mus:

"... Atnaujinkite maldas prieš kryžių. Brangūs vaikai! Teikiu jums ypatingas malones, o Jėzus apdovanoja jus ypatingomis dovanomis nuo kryžiaus. Priimkite ir gyvenkite jomis. Atsišvieskite Jėzaus meilei ir junkitės gyvenime su Juo".

(Marija — 1986.11.20)

Klūpant prie kryžiaus, nebesugebi sudėti žodžių maldai, leidi apsivaliusiai sielai pačiai plazdenti.

PASKUTINĖS ŠV. MIŠIOS APSIREIŠKIMŲ KOPLYČIOJE

Ši vidudienį, lėtai prasiyrę pro susispaudusius žmones bažnyčioje, susirenkam paskutinį kartą Apsireiškimų koplytėlėje, esančioje dešinėje didžiojo altoriaus pusėje. Kapeliono kun. K. Trimako rūpesčiu, galėjom kasdien čia melstis ir dalyvauti šv. mišių aukoje, aukojamoje lietuvių kalba. Šv. mišias koncelebruodavo abu kunigai: K. Trimakas ir J. Bacevičius, O.F.M.

Koplytėlė kukli ir mažutė: maža spintelė, medinis altorius su Nukryžiuotoju virš jo, Ramybės Karalienės statula, papuošta gėlėmis, praviras langas ir daugiau kaip 20 kėdžių pasieniais. Ramybės Karalienės didoka skulptūra vaizduoja besišypsančią, lyg tai kalbančią Mariją. Atrodo, skulptorius norėjo išgauti Dievo Motinos įvaizdį pagal regėtojų paaiškinimus. Nukryžiuotasis — savas, matytas daugelį kartų Lietuvos bažnyčiose, koplyčiose ir namuose. Ir ši koplytėlė buvo pasidariusi tarsi sava — čia per kelerius metus Ramybės Karalienė kas vakarą apsireiškėdavo regėtojams, čia mūsų dvasios vadovai kartojo mums Dievo Motinos pamokomuosius žodžius. Mes, kaip atklydę pasaulio paukščiai be savo gimtųjų lizdų, meldėmės gimtąja kalba.

"... Noriu, kad jūsų mišios būtų Dievo patirtis".

(Marija — 1985.V.16)

"... Te kiekvienas atėjimas į šv. mišias būna džiaugsmingas. Ateikite mylėdami ir su meile priimkite šv. mišias".

(Marija — 1986.III.3)

Šiandien susirinkom čia paskutinį kartą. Kai prieš Aukojimą Kristaus apaštalai nuplauna visiems dalyvaujantiems rankas, kaip Kristus per paskutinę vakarienę, verki, verki, pasijutus mylima, verki dėkodama Jėzui, pasilikusiam su mumis per 2000 metų, verki šituo, teologų nuomone, antroju adventiniu laikotarpiu. Verki, dėko-

dama Viešpačiui už Ramybės Karalienės atsiuntimą ir jos meilę...

Pasibaigus šv. mišioms, sugiedame tradicinę Maironio "Marija, Marija... o dar nepasibaigus pamaldoms bažnyčioje, pridėdame švelnųjį refreną "Sveika Marija, sveika Marija", kuris pro praviras koplyčios duris harmoningai įsiliesia į bažnyčioje giedamą "Ave, ave, ave Maria"...

Išeinant dar kartą atsigręžiu į kupinai prisipildžiusią bažnyčią ir momentui prisimenu gegužines pamaldas 1942-43 m. Vilniuje, Aušros Vartuose, kurias vedė a.a. kun. Alfonsas Lipniūnas. Trijų tūkstančių minia kas vakarą, prislėgta žudančios karo šmėklos, prašė tada Dievo Motiną užtarti, paguodos, išsigelbėjimo... Išsigelbėjimo meldžiamasi ir čia...

"... Brangūs vaikai! Dėkoju jums už pasiaukojimus ir kviečiu didžiausiam pasiaukojimui — meilės pasiaukojimui. Be meilės jūs nepajėgūs priimti mane ar mano Sūnų. .. Be meilės jūs negalit kalbėti ir kitiems apie savo išgyvenimus..

(Marija — 1986.111.27)

IŠVYKSTANT

Paskutinį rytą kėliausi, kaip esu įpratusi, irgi ankstokai. Pravėrus langines, sveikinau ryto žarą, kuri akvarelės spalvomis jau bėgo Apsireiškimo kalno viršūne. Išėjau dar kartą į balkoną, nuo kurio aiškiai matosi Kryžiaus kalno viršūnė ir didysis kryžius. Kylanti saulė meiliai jau barstė kryžiui pirmuosius spindulius, o jis stovėjo didingas, žvilgantis, viršūne mėlynę remdamas. Šio skaistaus ryto nesudrumstoj tyloj atsisėdau dar kartą ant cementinių, be turėklų, laiptų, vedančių į šiurkštaus bruko mažąjį kiemėlį. Atrodė, ir snapučiai, susodinti į senus virtuvinius puodus, išdėstyti palaipečiai, tarsi ką tik naujai ryškiai raudona spalva pražydo, ir vynuogyne jaunuolio, besimeldžiančio rožiniu, pėdsakai tik ką naujai įminti. Kažkur, kaip dažną rytą, nukukavo vėl gegutė...

Mano Motina — Karalienė Marija dar kartą išleidžia mane į pasaulį. Nesitikiu sugrįžti. Jaučiu, išsivežu dalelę Motinos pa-

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KELIONĖ Į PIETŲ AMERIKĄ (IV)

STASĖ VAIŠVILIENĖ

BRAZILIJA — RIO DE JANEIRO

Nuo gegužės 5-os iki 12-os dienos gyvenome Rio de Janeiro, gražiausiame pasaulio mieste, elegantiškame Rio Othon viešbutyje, prie puikaus Copacabana pajūrio. Nežiūrint, kad čia ruduo, pajūris pilnas vaikščiojančių, sportuojančių, o dieniai įpusėjus ir plaukiojančių. Smėlis švarus, baltas. Rio de Janeiro miestas įspaustas tarp kalnų ir vandenų.

ISTORIJA

Krašto istorija prasidėjo prieš 450 metų, kai Portugalijos karalius, paruošęs 13

---

laimintų namų ramybės, kurią, kaip brangiausią dovaną, pasižadu saugoti visą likusį gyvenimą.

Be keliasdešimt knygų, parašytų žymių teologų ir mariologų įvairiomis kalbomis, vaizdajuosčių ir periodinių informacinių leidinių, leidžiamų įvairių Marijos žodžiams skleisti centrų, apie Medjugorje įvykių raidą ir jų reikšmę lietuvių kalba prašau skaityti kun. dr. Kęstučio A. Trimako straipsnius "Laiškų lietuviams" žurnale:

1. 1987.XII — Marijos apsireiškimai Medjugorje?
2. 1988.I — Medjugorje: dievnamis tarp kalnų.
3. 1988.V — Marijos metai ir Lietuvos laisvė.
4. 1988.VI — Mėnesiniai Marijos skatinimai.

Šiuo metu Medjugorje apsireiškiančios Marijos — Ramybės Karalienės žodžių — paskatų rinkinys "Aš kviečiu jus", paruoštas kun. dr. Trimako lietuvių kalba, jau yra spausdinamas. Norintieji knygą įsigyti nemokamai, ar aukojant, prašomi kreiptis šiuo adresu:

Židiny, % R. ir S. Kuntsmanai, 8000 Tapper Pl., Dyer, IN 46311.

laivų, juos išsiuntę į Indiją užimti Kalkutos ir jos turtų. Užuot nuplaukė į Indiją, laivai pasiekė pietinės Brazilijos pakraščius. Paplaukė šiaurėn, radę saugų uostą, išsikėlė į krantą ir, nešdami kryžių, karaliaus vardu užėmė žemę. Prie Rio de Janeiro jūros pakraštyje yra pastatyta Pedro Alvarez Cabrol statula, prie kurios gegužės trečią dieną deda vainikus, prisimindami Brazilijos atradimo dieną.

Portugalijos karalius, nors ir nematęs krašto, padarė žemėlapi, kuris maždaug atitiko Brazilijos plotą, jį padalino į penkiolika dalių, kurias atidavė savo ištikimiesiems draugams. Atsidėkodami už dovaną, jie karaliui turėjo siųsti aukso, nes jis tikėjosi, kad jo ten yra ištisi klodai. Tų žemių valdytojai turėjo teisę atimti viską iš vietinių gyventojų indėnų ir juos paversti savo vergais. Šitų įvykių pasekmės ir šiandien labai jaučiamos. Žinoma, buvo ir išimčių, kur savininkai vergams pastatė gyvenamuosius namus, vaikams steigė mokyklas, aprūpino medicinos pagalba. Deja, daugumas buvo savanaudžiai, viską pasilaikė sau. Kai kurie ištaigingai gyveno mieste, pavesdami žemės priežiūrą prievaizdoms.

Vergija Brazilijoje panaikinta prieš šimtą metų, bet išlaisvinti vergai buvo labai blogoje padėtyje: nusilpę, be mokslo, be žemės. Portugalai manė, kad Brazilijos žemė yra jų, kad jie gali, ką nori, su ja ir su jos žmonėmis daryti. Žinoma, buvo sukilimų prieš jų žiaurumus, bet be pasekmių, kol Napoleonas neišgalėjo Europoje, įskaitant ir Portugaliją. Kas spėjo, sėdo į laivus ir išplaukė į Braziliją, tarp jų buvo ir princas Jonas. Dabar Brazilija pasidarė Portugalijos valdžios centras. Jonas perkėlė sostinę į Rio, steigė mokyklas, fabrikus, bibliotekas, botanikos sodus. Jis padarė brazilus pilnateisiais krašto gyventojais.

Aprimus karui, princas Jonas grįžo į Portugaliją, kur buvo paskelbtas karalium. Savo sūnų Pedro jis paliko valdyti Braziliją. Pedro buvo linkęs Braziliją padaryti nepriklausomą nuo Portugalijos. Jis buvo paskelbtas imperatorium Pedro I, o vėliau vainikuotas. Portugalija atsiuntė kariuome-

nę parvežti Pedro I atgal. Valdyti Braziliją jis paliko savo sūnui Pedro II, kuris buvo vainikuotas. Tai buvo Brazilijos valstybės pradžia. Jis ir jo žmona savo gyvenimą skyrė tik Brazilijos gerovei. Jų dukra Izabelė prikalbėjo tėvą panaikinti vergiją. Tai gi 1988 metais Brazilija švenčia 100 metų sukaktį nuo vergijos panaikinimo. Nuo 1500 metų iki 19-ojo šimtmečio vidurio kolonistai į Braziliją buvo atsivežę iš Afrikos apie 19 milijonų vergų.

Dabar Brazilija yra Federalinė respublika, jos prezidentas yra Jose Sarney, kuris laimėjo rinkimus didele dauguma balsų. Jis bus prezidentu iki 1990 metų.

GYVENTOJAI

Brazilija turi 135 milijonus gyventojų, kurių pusę sudaro Afrikos vergų palikuoniai. Jie, susimaišę su europiečiais ir indėnais, sudaro tikrai integruotą rasę. Brazilijoje statistikos ignoruoja rasę, bet skirsto gyventojus pagal jų spalvą: balti, rudi, juodi, geltoni.

Didesnė žmonių dalis gyvena miestuose ir jūros pakraščiuose, plantacijose, kur auginama kava, cukrus, medvilnė. Brazilija užima 3.286.478 kvadratinės mylias. Tik Kinija, Rusija ir Kanada yra savo plotu didesni kraštai už Braziliją. Žemės turtai dar neišnaudoti. Pusė gyventojų yra beraščiai, amžiaus ilgis — 50 metų. 93% gyventojų yra katalikai. Brazilijos kultūroje vyrauja europietiška dvasia su vertybių mišiniu, paimtu iš indėnų ir afrikiečių.

Nežiūrint to, kad Brazilijos gyventojai skirtingose vietovėse prisilaiko skirtingų papročių, karnavalas prieš Užgavėnes su šokiais, dainom ir vaidinimais visus sujungia.

MIESTAI

Sostinė — Brazilija. Šis miestas pastatytas specialiai tam tikslui. Sao Paulo miestas yra pats didžiausias visoje Pietų Amerikoje. Jis turi apie 11 milijonų gyventojų. Tai taip pat didžiausias pramonės centras. Kiti didesni miestai yra Porto Alegre, Belo Horizonte, Salvador, Recife (vadinamas "Amerikos Venecija").

Vienas kultūringųjų miestų yra Manaus, įkurtas prie Amazonės upės, turintis operos teatrą, kuriame yra dainavęs ir garsusis Caruso. Kai buvo atrasta, kad iš gumos medžio galima pagaminti lietaus palčius, batus, šukas ir kt., žmonės pradėjo plaukti į Manaus. Darbininkai pjovė medžius, biznesieriai juos pirkė. Žmonės, gyvenantieji prie Amazonės upės, mėgsta gyventi hamauose — lovų neturi, namai pastatyti prie pat šaligatvio, baldų nedaug, minkštų kėdžių beveik nevartoja, nes jos labai greitai apsitraukia pelėsiais, taip pat nėra nė kilimų, nes tai būtų labai gera vieta veistis visokiems tropikų vabalams. Grindys yra kieto medžio ir taip išblizgintos, kad ir vabalas, jomis eidamas, galėtų nusilaužti koją. Gatvės plačios su lauko kavinėmis, daug parkų, gėlių. Bet Manaus gyventojų geras gyvenimas pablogėjo, kai gumos medžiai buvo pradėti auginti Azijoje ir pigiau paroduodami negu Amazonės guma.

Antras savo didumu ir pats gražiausias miestas yra Rio de Janeiro. Jis ypač gražus savo aplinka: įsikūręs prie vandens, kitoje pusėje kalnai, užnugaryje vėl įlankos ir vėl kalnai. Dabar mieste yra 7 milijonai gyventojų.

Penktadienį, gegužės 6 dieną, išvažiavome apžiūrėti miesto. Šv. Sebastijono nauja katedra pastatyta 1969 m. daugiakampės piramidės forma, su daugybe didžiulių vitražų. Įdomus žuvusiems kariams paminklas, vaizduojantis tris karines jėgas: laivyną, sausumos ir erdvės jėgas. Miestas neturi vietos plėstis. Jis gali plėstis tik į aukštį ir į jūrą.

Šeštadienio rytas buvo apsiniaukęs, bet saulė pasirodė, važiuojant į Petropolį. Ten kalnuose yra pastatyta imperatoriaus Pedro II vasaros rūmai. Miestelis labai gražus, švarus, rūmai paversti muziejumi. Įeinant į muziejų, reikėjo ant batų užsimauti tokias šlepetes, kad neišbraižytume gražių grindų. Normaliai su jomis vaikščioti negalima, reikėjo tik čiuožti. Kai žiūrėjau Lietuvos jaunimo teatro vaidinimo, prisiminiau Petropolį, nes vaidinime tarnai čiužinėjo po kambarius su panšiomis šlepetėmis.

Vakareėjome pasižiūrėti brazilų šokių ir pasiklausyti muzikos. Klubas nebuvo pirmos klasės, bet gana padorus, tik afrikiečių, indėnų ir portugalų muzikos mišinys mūsų ausiai buvo per garsus. Tautinis Brazilijos šokis yra samba.

Sekmadienio rytą išvažiavome į senąją katedrą, kur prieš 30 metų kun. Ignatavičius buvo suorganizavęs lietuvių misiją, ir viena koplyčia buvo skirta lietuviams. Paveikslus altoriuje nupiešė vietos lietuvaite, vienoje pusėje Aušros Vartų Mariją, kitoje — šv. Kazimierą. Koplytėlė buvusi labai graži, bet per paskutiniuosius 10 metų čia niekas nėra laikęs mišių, todėl dabar ji atrodo šiek tiek apšepusi. Kunigui išvažiavus, nepasisekė rasti kito lietuvio, tokiu būdu ta lietuvių misija, seniesiems mirštant, išnyko. Tarpininkaujant jaunam energingam lietuviui A. Valavičiui, buvo suorganizuotos lietuviškos mišios, kurias atlaikė kun. J. Vaišnys. Skaitymus atliko S. Endrijonienė.

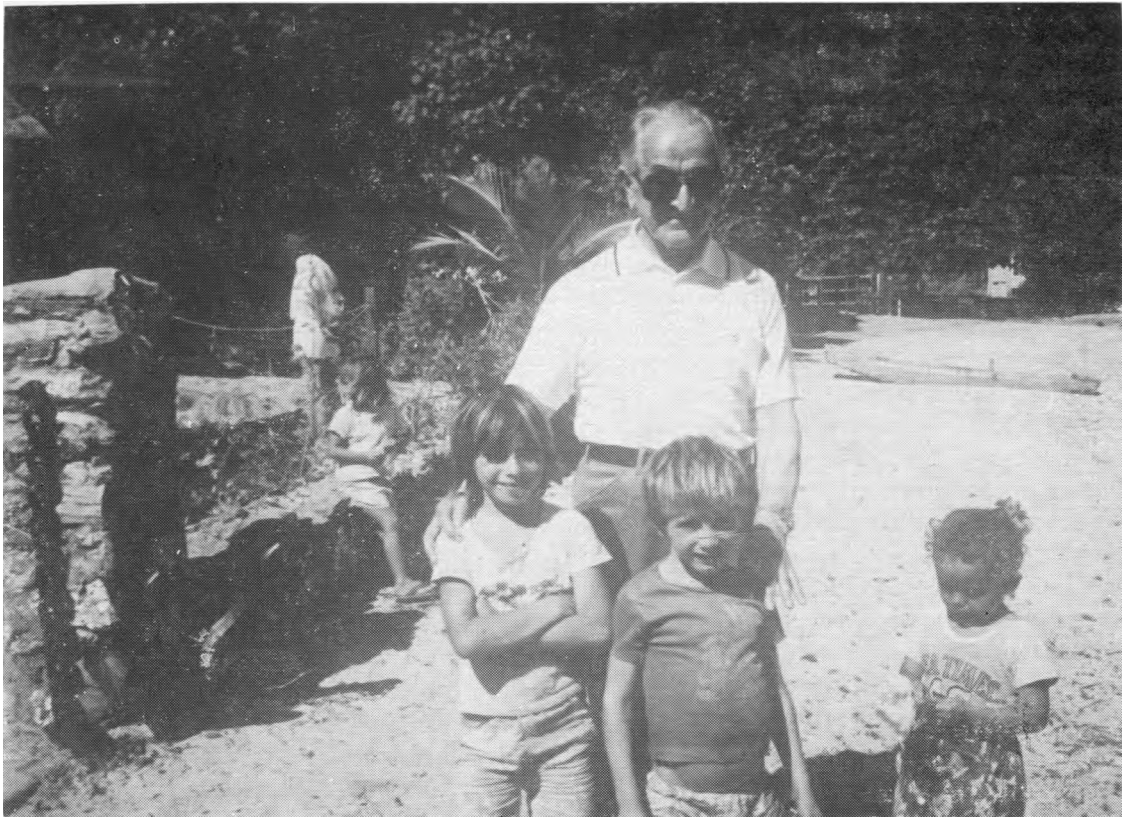
Šį sekmadienį buvo Motinos diena, todėl viešbutis, pagerbdamas motinas, suruošė iškilmingus vėlyvus pusryčius, kur maloniai praleidom laiką.

Pirmadienį aplankėm dvi žymias miesto vietas: Sugar Loaf ir Kristaus Atpirkėjo statulą, nuo kalno laiminančią miestą. Į Sugar Loaf kėlėmės keltu. Ši kelionė buvo tikrai puiki — buvo nuostabus vaizdas į miestą ir apylinkes. Dabar supratome, dėl ko Rio de Janeiro yra laikomas gražiausiu miestu pasaulyje.

Į Corcovado kalną, kur pastatyta Kristaus statula, važiuojam traukinėliu, o paskui lipom pėsti. Statula stovi kalno viršūnėje 2800 pėdų virš jūros lygio. Statyba vyko penkerius metus, ji buvo pašventinta 1931 m. Statula padaryta iš sustiprinto cemento, o paviršius padengtas "muilo akmeniu". Statulos aukštis — 90 pėdų. Nuotolis tarp iškeltų rankų — 92 pėdos, vien galvos svoris — 30 tonų, kiekvienos rankos svoris — 88 tonos, o visas pastatas sveria 1145 tonas.

PASIVAŽINĖJIMAS LAIVU

Kitą dieną nuvažiavome autobusu į Santa Cruz miestelį, ten įsėdom į laivą ir ra-

Ekskursijos organizatorius su Brazilijos vaikučiais,

miai plaukėm smėlėtom pakrantėm, pro vešliai žaliuojančias salas. Sustoję gražioje salelėje, buvome pavaišinti. Kai kurie nuėjo maudytis, o kiti šiaip sau ilsėjosi baltame smėlyje. Sužinojome, kad šiandien gidų diena, tad mūsų gidė visus pavaišino skanėstais. Kai atplaukėm į salą, mus pasitiko maži vaikai su ispaniškų rožių žiedais, kurios čia auga miškuose. Atsilyginom pinigėliais, bet vaikai vis prašė plunksnakių, kurių mes su savim nesivežiojom.

Ateinančią dieną turėjome skristi namo, bet Argentinos oro linija dėl kažkokių priežasčių atšaukė skrydį. Na, nieko — ekskursija pailgėjo viena diena, kurią mums finansavo jie patys. Tad dar turėjome galimybę pavaikščioti po miestą ir pasižvalgyti krautuvėse, ypač pasigėrėti brangakmeniais.

Rio miesto gyventojai mums suteikė daug malonių valandų, bet gaila, kad toks

turtingas kraštas yra tokioje sunkioje ekonominėje padėtyje. Infliacija — 139%, o metų gale gali siekti net iki 600%. Kelių dienų laikotarpiu jų pinigai cruzados kasdien krisdavo. Daugelis žmonių gyvena gatvėse netoli ištaigingų viešbučių. Iš pat pradžių buvome perspėti nesidėti jokių papuošalų ir saugoti pinigines. Miesto kalnų atšlaitėse gyvena neturtingieji iš lentų ar skardos sustatytose būdelėse. Tai tautos dalis be šviesesnės ateities.

Po šios įdomios ekskursijos, pilni išpūdžių, pavargę, bet patenkinti grįžome namo, svajodami apie ateinančių metų ekskursiją.

■ Haiti valstybėje, Centrinėje Amerikoje, riausių metu sudegintos dvi bažnyčios. Katalikų radijo stotis kurį laiką buvo sustojusi duoti programą.

NAZARIZMAS LIETUVIŠKOSE PASAKOSE IR SENAJAME TESTAMENTE

VYT. BAGDANAVIČIUS, M.I.C.

Lietuviškose legendose yra sutinkamas vienas paprotys, ar greičiau apeiga, kuri yra sutinkama ir Senajame Testamente — tai tam tikras įžadas transcendentinei būtybei, tai išreiškiant galvos plaukų nukirpimu. Jis yra plačiau žinomas iš Samsono atvejo. Samsonas pasakė savo žmonai, kur glūdi jo stiprybės priežastis: "Skustuvas niekada neperėjo per mano galvą, nes aš esu nazarietis, tai yra pašvęstas Dievui nuo pat savo motinos iščių. Jei būtų nuskusta mano galva, nuo manęs atstotų mano stiprybė, aš susilpnėčiau ir būčiau kaip kiti žmonės" (Teis 16,17).

Jo žmona Dalila, filistinė, sužinojusi jo stiprybės paslaptį, jam užmigus, nukirpdino jo plaukus, ir jo stiprybė pasiliovė. Ji jį atstūmė nuo savęs ir išdavė filistinams. Kadangi Viešpats buvo nuo jo atstojęs, jis neturėjo jėgos. Filistiniai, jį nutvėrę, išlupo akis ir surištą pristatė sukti girnās. Jis tai darė ligi neataugo jo plaukai. Tada jis išvertė salės stulpus ir, žūdamas pats, nužudė pokyliaujančius filistinus.

Lietuviškose velnio legendose turime keletą šios praktikos atvejų. Vienas piemuo, daug metų ganęs ir bernavęs pas ūkininką, neėmė algos, tikėdamas viską atsimti kartu. Kai jis apsisprendė išeiti, gavo tik tai "apiplyšusią rudinę ir dvidešimt skatikų. Paėmęs į ranką tą dvidešimt skatikų, išėjo; nuėjo į parugę — o tai buvo vasara — atsigulė pievaitėje ir užmigo. Atbėgo velniukas ir pavogė nuo jo tą pinigėlį. Parbėgęs į peklą, pasisakė Liucipieriui, kad jis pavogęs nuo berno tą pinigėlį. 'Nešk, — sako Liucipierius, — atiduok tą pinigėlį ir dar už tai žiūrėk, kad tu jį padarytum karalium'. Neša tas velniukas tą pinigėlį, nunešė, jam atidavė, o jį patį nunešė į tokius tyrus, į tokias pūstynes ir pasodino. 'Dabar, — sako, — čion būk tu tris metus; aš tau visko pristatysiu, ko tik tu norėsi valgyti ir gerti, ale per tuos tris metus tu nesiprausi,

nagų nepjausi, plaukų nekirpsi, barzdos nešuksi'. — 'Na, tai gerai'.

Pasibaigus trims metams, velnias, nubėgęs pas karalių, sako: 'Laukite, bus pas tave šiandien ant pietų kunigaikštis Basokas'. Nuvežė velnias pas karalių šį nesikirpusį ir nesiskutusį žmogų ir išpiršo jam jauniausią karaliaus dukterį. Kai velnias su Basoku grįžo, jie rado daug velniukų: vienį jam plaukus kerpa, kiti nagus pjauna, kiti jį prausia, kiti galvą šukuoja, kiti siuva drapanas, kiti siuva čebatus — kaip bemačiant tuojaus jį aprenė, padarė tokiu gražiu jaunikaikiu, kad kito tokio ant šios žemės nebuvo" (Basanavičius. "Lietuviškos pasakos", I, p. 47-48, Nr. 30).

Taip atrodo nazarizmas lietuviškoje pasakoje. Mozės Įstatyme, nežiūrint skirtingo tikslo, nazarizmo apraiškos yra panašios. Skaičių knygos 6-me skyriuje skaitome, kad, kas norės pasišvęsti Dievui, turės susilaikyti nuo vyno ir nuo bet kurio gėrimo, kuris gali nugirdyti. Jis nevalgys nė šviežių vynuogių. Jis gyvens atsiskyręs nuo kitų žmonių. "Visą atsiskyrimo laiką skustuvą nepereis per jo galvą, kolei nepasibaigs laikas, kuriam pasišventė Viešpačiui. Bus šventas, augant jo galvos plaukams" (6,5). Nazarietis neturi dalyvauti jokiose laidotuvėse, net savo tėvų. Pasibaigus įžado laikui, jis kunigo bus atvestas prie sandomos padangtės ir ten atliks įvairias aukas. "Tuomet ties sandomos padangte bus nuskusti nazariečiui jo pašventimo plaukai, ir kunigas paims jo plaukus ir padės ant ugnies, sukurtos po dėkojimo auka. Po to nazarietis galės valgyti aukos valgio ir gerti vyno" (6,18-19).

Kaip matome, tiek lietuviškoje pasakoje, tiek Skaičių knygoje nazarietis yra tas, kuris pasiveda transcendentiniam veikniui, tai išreikšdamas atsiskyrimu nuo žmonių ir nekirpimu plaukų. Ir vienur, ir kitur pasivedimo laikas baigiasi iškilingu naza-

riečio gražinimu į visuomeninį gyvenimą, kas yra atliekama arba kulto asmenų, arba pačių transcendentinių būtybių. Pagal žydų tradiciją, toks pasišventimas turėjo būti daromas ne trumpesniam laikui kaip 30-čiai dienų. Mūsų pasakose tai daroma trejiems metams.

Nazarizmo bruožų turi legenda apie kareivį, kuris, grįždamas iš ilgametės tarnybos, pragėrė savo pinigų. Jį sutikęs vienas ponas tarė: "Na, kad tu tiek metų tarnavai karaliui, rasi dar norėtum pas mane patarnauti tris metus? Pas mane nieko neveiksi, tik sergėsi namus, turėsi visokių valių, gėrimų ir pinigų, kiek norėsi, o per tuos tris metus nekirpsi plaukų, neskūsi barzdos, nepjaustysi nagų ir nesiprausi". Kareivis su pasiūlymu sutiko. Šeimininkas, atvedęs jį į savo dvarą, prapuolė. Buvęs kareivis čia turtingai ir plačiai gyveno, tik darėsi vis labiau apžėlęs. Tačiau jis buvo aktyvus. Jis padėjo vienam generolui sumokėti valdžiai pinigų, kuriuos buvo iš-eikvojęs, su sąlyga, kad jis išleis už jo savo dukterį. Dvi vyresniosios dukterys atsisakė. Jaunesnioji sutiko už šio pabaisos tekėti. Toliau pasakoje sakoma: "O jau baigėsi tie trys metai jo tarnystos pas poną. Kada jau pasibaigė jo metai, tuojaus davė plaukus nukirpti, barzdą nuskusti, nuėjęs į pirtį, išsimaudė, nagus nusipjaustė, galvą dailiai susišukavo ir pavirto iš tokio baisaus į kuo dailiausią poną". Dvi vyresniosios seserys, kurios buvo atsisakiusios už jo tekėti, dabar jį pamačiusios, pasikorė ir teko velniui. Nes tas ponas, kuris suderėjo tris tarnybos metus, buvo velnias (Bas. I, p. 52-53, Nr. 34).

Ši legenda beveik neturi religinių bruožų, tačiau pagrindiniai nazarizmo bruožai čia tebėra. Čia yra laisvas laikinis įsipareigojimas transcendentinei būtybei ir išreikštas plaukų nekirpimu, ir už tai gaunamas gausus atlyginimas.

Legendos, prarasdamos savo pirminę religinę mintį, iškrypsta į įvairias puses. Kita legenda kalba apie nazarietį kaip nepaprastą tinginį, kuris net tingėti tingi. Tačiau nepaisant to, jį savo tarnybon paima

žaliasis ponaitis ir nusineša jį prie didelio kalno į tamsią skylę. Ten buvo trobelė, kurioje trūsėsi senas žydas. Žaliasis ponaitis įsakė senajam žydui išpildyti visus tinginio norus. Žaliasis ponaitis atnešė tinginiui skrynutę ir maišelį ir pasakė: "Kai užeis didelis nuobodulys, kratyk į tą skrynutę, tai birs pinigai, ir žiūrėk, kad per metus prikratytum pilną tą skrynutę, ką čia turi šalia lovos". Taip per trejus metus tinginys prikratė tris skryneles pinigų. Praėjus trejiems metams, žaliasis ponaitis nesutiko, kad tinginys pasiliktų pas jį ilgiau, ir pasiūlė jam vesti. Čia netoli buvo vienas karalius, kuris buvo pralaimėjęs karą. Jis turėjo sumokėti duoklę, bet neturėjo pinigų. Jis turėjo tris dukteris. Buvo nutarta tinginį išpiršti kuriai nors karaliaus dukteriai. Bet kai jos jį pamatė, kuris atrodė lyg tai žmogus, lyg tai gyvulys, dvi iš jų nenorėjo tekėti. Tačiau trečioji pastebėjo, kad jis gali būti geras žmogus, ir žinojo, kad joms, esant neturtingoms, sunku turtingą vyrą gauti. Jai sutikus, jis atnešė vieną skrynelę su pinigais. Visi nudžiugo ir sutarė kelti vestuves už penkių dienų. Tačiau, kai jis norėjo pabučiuoti sužieduotinę, ji išsisuko.

Blogai jis atrodė dėl to, kad "per tris metus nė burną prausė, nė galvą šukavo, nė nosį šnypstė. Tačiau dabar, grįžus namo, žaliukas ponaitis prisakė tam žydai, kad padarytų per tris dienas po maudyklę, plaukus nukirptų ir parneštų puikius karališkus drabužius" (Bas. II, p. 100-101).

Nors ir šioje legendoje yra visiškai išnykęs religinis bruožas, tačiau nazarizmo apeigos elementai yra visiškai išlaikyti: treji metai nieko neveikiančio, atsieto nuo kitų žmonių gyvenimo, nekerpant plaukų, ir už tai gausus atlyginimas.

Panašiai apie grįžtantį iš tarnybos karį pasakoja Telšių legenda. Ten velnias jam sako: "Stok pas mane už berną, ištarnausi tris metus ir gausi pinigų, kiek panėši. Tik pristojęs prie manęs, turėsi neskusti barzdos, plaukų nekirpti, galvos nešukuoti, veido nemazgoti". Baigiantis trejiems metams, vienas turtingas ponas pritrūko pinigų užbaigti statyti savo namus. Leidžiant namus

XIV Lituaniistikos seminaro dalyviai.

iš varžytinių, bernas juos nupirko velnio pinigais. Velnias išpiršo jam subankrutavusio pono dukterį. Tačiau jis neleido jam nusivalyti iki nepasibaigę 3-ji metai. "Prieš šliubą bernas kareivis nusikirpo plaukus, nagus nusipjaustė, žodžiu, nusičystijo kaip reikiant ir paliko labai gražus kavalierius. Dvi vyresnės dukterys, kurios nesutiko už jo tekėti, jį tokį gražų pamačiusios, iš pavydo pasikorė ir teko velniui" (Bas. II, p. 102-103, Nr. 41).

Nazarizmo reiškiny, sutinkamas lietuviškose pasakose, mums yra reikšmingas dėl to, kad jame atpažįstame tam tikrą proistorinės religijos praktiką. Ta pati asketiškai mistinė apraiška sutinkama ir Senajame Testamente, ir iškreipta, antidieviška kompozicija lietuviškose pasakose. Tai liudija, kad čia yra plačiai pasklidęs religinės kultūros reiškiny. Kai du to paties pobū-

džio kultūriniai reiškiniai yra sutinkami labai vienas nuo kito atitolę, tai yra ženklas, kad juo giliau į proistorinę praeitį tenka jų bendrą šaltinį nukeldinti. Nazarizmo apeigų atveju tas nuotolis yra ne tik geografinis, vienam priklausant žydų kultūrai, kitam — lietuviškai mitologijai, bet ir kultūrinis bei psichologinis: vienu atveju tai yra religinė apeiga, kitu — antireliginė, velniška.

Tokiu būdu nazarizmo reiškiny sustiprina mūsų pažiūrą į tą veiksnį, kuris lietuviškose pasakose vadinamas velnio vardu. Jeigu ši apeiga yra iš esmės žmogaus asketinė pratyba, jungianti jį su Dievu, tai tas liudija, kad ir tais atvejais, kada šis veiksnys parodomas kaip Dievo priešingybė, anksčiau jis yra buvęs Dievas.

Nazarizme turime žmogaus sutartį su Dievu. Tai yra iš esmės tas pats, kas rašy-

tinė žmogaus sutartis su transcendentiniu veiksmu, sutinkama kitose velnio pasakose. Ir čia, ir ten yra laisvas žmogaus susitarimas su transcendentiniu veiksmu, tik vienur išreikštas dokumento pasirašymu, kitur — įsipareigojimu tarnybai, nekerpant plaukų.

Tačiau tarp šių sutarčių yra ryškių skirtumų. Visų pirma turime pastebėti, kad nazarizme žmogaus sutartis su transcendentiniu veiksmu yra laikinė, tik trejiems metams, ir jos palaima reiškiasi tik šiame gyvenime, rašytinėse sutartyse su velniu žmogaus įsipareigojimas yra toks visuotinis, kad apima net pomirtinį jo gyvenimą. Šios sutartys nėra ribojamos laiku ir nėra atšaukiamos. Iš to išeina, kad rašytinės sutarties kultūra turi stipriai išreikštą tikėjimą į žmogaus pomirtinį gyvenimą, o nazaristinė sutartis amžinybės užuominų beveik neturi. Žmogus čia yra atlyginamas už sutarties laikymą šiame gyvenime. Čia išryškėja du atlyginimo būdai: didelis turtas ir laimingos vedybos. Visa tai sako, kad nazaristinė kultūra buvo stipriai žemiškoje tikrovėje atsistojusio žmogaus kultūra.

Šalia šių skirtumų, bet ryšium su jais, reikia atkreipti dėmesį dar į vieną šių sutarčių skirtumą: Nazaristinėje sutartyje yra ryškus žmogaus asketinis įsipareigojimas: tarnauti transcendentiniam veiksmui trejus metus. Tas įsipareigojimas susijęs su tam tikru savo gyvenimo stiliaus pakeitimu — nekirpimu plaukų. Tai yra ne tik asketinis, bet ir dorinis įsipareigojimas. O rašytinėje sutartyje yra tik principinis žmogaus savęs atidavimas. Ką jis reiškia praktiškame gyvenime, nežinoma.

Gali kilti klausimas: kuri šių dviejų kultūrų (įsipareigojimų transcendentiniam veiksmui) yra senesnė? Norint rasti atsakymą, reikėtų išsamesnių studijų. Tačiau ir apie vieną, ir apie kitą iš jų tenka pasakyti, kad jos priklauso vadinamosioms aukštosioms kultūroms. Jos bent šiomis formomis nėra iš primityviosios visuomenės. Rašytinės sutarties religija gali reikštis tik tokioje visuomenėje, kurioje raštas buvo praktikuojamas. Panašiai tenka vertinti ir naza-

rizmą. Plaukų nekirpimas ir barzdos nesukutimas, kaip asketika, gali būti suprantama tik tokioje visuomenėje, kurioje plaukų kirpimas ir barzdos skutimas yra kasdieninė žmogaus kultūra.

Lietuviškose legendose yra pora aplinkybių, kurios nazarizmo kilmės kultūrą gali paaiškinti arba aptemdyti. Pirmiausia atkreipkime dėmesį į pirmojoje mūsų legendose nazariečio pavadinimą Basoku. Ten piršliaujantis velnias praneša karaliui: "Bus šiandien pas tave ant pietų kunigaikštis Basokas". Šis vardas lietuviškoje tautosakoje sutinkamas įvairiomis formomis. Kartais jis Barstukas, kartais Barzdukas, kartais Bezdukas. Vokiečių kalboje jis vadinamas Berserk. A. J. Greimas yra linkęs šį personažą sieti su legendiniais mažais žmoniukais ("Kaukai ir Aitvarai". *Metmenys*, 1972, Nr. 24, p. 53). Didysis istorinis Oksfordo žodynas duoda šitokią Berserko aptarimą: "Tai yra laukinis nordiškas karys, kuris mušasi kovos lauke su pašėlusiu įkarščiu, kuris yra žinomas, kaip berserkiškas pašėlimas". Berserko vardo kilm.; šis žodynas yra linkęs išvesti iš meškos drabužio.

Dr. Lidiya Weiser yra parašiusi studiją apie slaptas senųjų Germanų vyrų sąjungas, kurių tarpe yra ir berserkai. Apie juos ji rašo, kad jie būdavo labai stiprūs ir paprastai parsisamdydavo kokio karaliaus ar ūkininko tarnybon (plg. "Altergermanische Junglingsweißen und Maennerbuende". 1927 m. Buhl - Baden, p. 44). Pasak W. Schmidt, slaptos vyrų brolijos Europoje atsirado tada, kai čia baigėsi matriarchato kultūra. Jų tikslas buvo išlaisvinti vyrus iš moters valdžios.

Ar nazarizmo apeigas galima nukelti į matriarchato laikus, tenka abejoti.

Kita aplinkybė, su kuria šiose legendose yra susijęs nazarizmas, iškyla tame variante, kur velnio tarnautojas yra žydas. Iš kur šioje legendoje galėjo atsirasti žydas? Reikia užbėgti už akių įtarimui, kad nazaristinės apeigos lietuviškose legendose yra kilusios iš Senojo Testamento. Lietuviškos legendos turi per daug savitumų, kurių nėra S. Testamente. Lietuviškose legendose na-

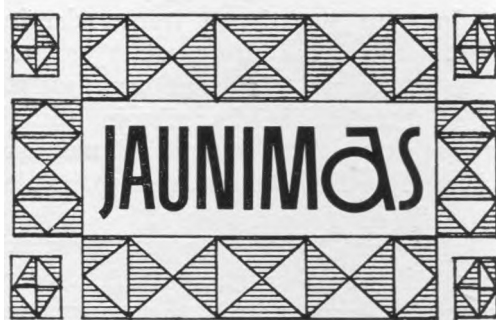
zarizmas yra tiksliai ribojamas trejais metais, jo atlyginimas yra dideli pinigai ir vedybos, pagaliau transcendentinis veiksnys čia yra velnias, t.y. Dievo priešingybė. Tad koku būdu žydas atsirado šioje legendoje, mes nežinome. Galima galvoti, kad koks pasakotojas žinojo, jog ši praktika buvo žinoma žydijoje, dėl to čia įjungė žydą, kaip velnio dvaro užvaizdą. Bet ši hipotezė neturi daug tikėtumo, nes iš etnologinių studijų žinome, kad kurios nors atskiros kultūros nuotrupos paprastai neemigruoja į kitas kultūras. Jei vyksta emigracija, tai su visa savo ideologija. Bet S. Testamento nazarizmo sampratos bruožų lietuviškose pasakose, kaip matėme, nėra.

Nazarizmo studijos, su kuriomis mes čia susitinkame, meta naujos šviesos ne tik į žmogų, kuris senovėje šitokiu būdu praktikavo savo religiją, bet ir į patį transcendentinį veiksnį. Pastebime, kad velnias labai veikliai gelbsti nazariečiui po to, kai jis buvo jį nuskriaudęs, ir dėl to buvo savo viršininko subartas. Prisiminkime, kaip pirmojoje legendoje velnias, pavogęs kuklų berno uždarbį ir už tai Liuciferio subartas, uoliai atlieka uždėtą pareigą globoti berną iki padarant jį karaliumi.

Panašią trejų metų velnio tarnybą žmogui sutinkame ir tuose variantuose, kur aiškių nazarizmo pėdsakų nėra. Pvz., turime porą pasakų, kuriose velnias pavagia žmogui duoną ir už tai gauna Liuciferio įsakymą trejus metus tarnauti žmogui, nes žmogaus ašaros Liuciferį skaudina. Velnias tada padeda žmogui dirbti įvairius žemės ūkio darbus nuostabiai sėkmingu būdu ir savo tarnybą užbaigia ūkininko apvesdiniu (Bas. I, Nr. 25, p. 42-43).

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad šiuose pasakojimuose velniai sudaro hierarchinę organizaciją, ir ta organizacija nėra nepalankiai nusiteikusi žmogaus atžvilgiu. Priešingai, ji yra žmogui palanki.

Stebint transcendentinio veiksnio ir žmogaus sąveiklą nazarizme, reikia pastebėti ir labai ryškią transcendentinio veiksnio iniciatyvą. Šią apeigą, būtent plaukų nukirpimą, sugalvoja ne žmogus, bet trans-

Ar Jaunimui naudinga aplankyti Lietuvą?

(Jaunimo konkurse V premiją laimėjęs rašiny)

Aras Tijūnėlis

Į klausimą, ar jaunimui naudinga aplankyti Lietuvą, atsakymas yra garsus TAIP. Lietuva yra kraštas, kur gimė beveik visų mūsų tėvai. Mūsų seneliai ar tėvai spėjo pabėgti nuo priešo, o daug giminių liko Lietuvoje, laukdami tos dienos, kada Lietuva bus laisva. Kad žmogus tikrai pamiltų savo tautą, reikia įsigyti tautinę sąmonę. Tautinė sąmonė yra jausmas, kurį žmogus jaučia giliai savo širdyje. Žmogus įgyja tam tikrą stiprumą, žinodamas, kad jis kam nors priklauso. Tą jausmą galima gauti tik aplankius ir iš arti pamčius tą mylimą kraštą. Jei žmogus prarastų savo tėvynę, turėjęs stiprią tautinę sąmonę, jis būtų lyg praradęs batus: galė-

cendentinis veiksnys. Ir šios praktikos įgyvendinimas priklauso ne tiek nuo žmogaus asketinės veiklos, kiek nuo labai dosnaus velnio bendradarbiavimo su žmogumi. Jeigu mes nususukame nuo pasakos velniškumo ir jos transcendentini veiksnį imame kaip dievybę, tai turime pastebėti, kad šioje religinėje sąrangoje dieviška pagalba žmogui yra suprantama, kaip labai veiksminga ir reali. Ji reiškiasi taip konkrečiai, nes paliečia ir tokias žmogaus gyvenimo sritis, kaip ekonominė gerovė ir vedybos. Ši transcendentinė veikla yra ne per toli nuo to, ką mes vadiname veikiančiąja Dievo malone arba Dievo apvaizda.

tų vaikščioti, bet nuo šalčio būtų sunku apsiginti.

Pirmiausia, jaunimui keliauti yra svarbu. Keliavimas žmogui yra naudingas, norint įsigyti gerą pasaulėžiūrą. Kiekvienas gali skaityti ir mokytis apie įvairius dalykus, bet pats jų nematęs, negalės gerai suprasti ir įvertinti. Juk žmogus nepasidaro mechaniku ar chirurgu, nematęs ar nepadirbėjęs su atitinkamom priemonėm. Romantiškų eilėraščių mėnulis dar vis tebebūtų sūris, jeigu jo nebūtų aplankę astronautai.

Žmogus, pakeliavęs po pasaulį, pamato kitų tautų stiprybes ir silpnybes. Pastebi kitų kraštų žmonių charakterius ir tradicijas. Tokiu būdu pasimokęs žmogus gali daryti logiškus sprendimus pasauliniais reikalais. Be to, pakeliavęs žmogus gali pataisyti klaidas ar nesusipratimus, kurių buvo išmokytas. Pavyzdžiui, aš vis galvodavau, kad Lietuva yra atsilikęs kraštas, toks koks buvo prieškariniais laikais. Manydavau, kad ten visi dėvi tautiniais drabužiais. Toks mano klaidingas galvojimas susidarė iš vadovėlių, kuriuose buvo nuotraukos tik iš prieškarinių laikų. Mano nuomonė greitai pasikeitė, kai nuvykęs pamačiau dideles hidroelektros užtvankas ir gyvus miestus. Aišku, turėjau keliauti su gera nuotaika. Negalėjau tikėtis visų dalykų, kuriuos gaučiau Amerikoje. Jeigu taip būtų, tai kokia nauda išvažiuoti iš namų? Be to, jeigu tikiesi visko, tai dažnai tenka nusivilti ir palikti kraštą su blogais įspūdžiais.

Nuvykimas į kraštą taip pat pataisė mano klaidingas geografines mintis. Kai lankiau šeštadieninę mokyklą, istorijos mokytojas atnešdavo Lietuvos ir JAV žemėlapius. Pakabinus ant lentos tuos žemėlapius, abudu kraštai atrodė maždaug vieno didumo. Nustebau, kai nuvykęs į Lietuvą pamačiau, kad nuo Vilniaus iki Kauno trunka tik viena valanda važiuoti automobiliu, o per porą valandų galima pasiekti Palangą ir rinkti gintarą pajūryje. Mačiau Vilniuje, kaip aukštai stovi Gedimino bokštas (vadinu bokštu, nes tik nuvykęs sužinojau, kad ten belikę pilies griuvėsiai ir vie-

nas atstatytas bokštas). Visi karai, apie kuriuos šiek tiek mokiausi šeštadieninėje mokykloje, staiga atsikėlė iš negyvų vadovėlių puslapių ir pažadino mano fantaziją apie drąsius Lietuvos karius. Jau mano mintys sklido į laikus, kai Lietuva buvo didelė ir galinga — mano tautinė sąmonė augo ir stiprėjo.

Ypač mane sužavėjo lietuvių kalba. Nustebau nusileidęs, kad visi mokėjo ir kalbėjo lietuviškai. Pirmiau aš vis jaučiau, kad tik aš, mano šeima ir kiti išeivijoje belikę kalbantys lietuviškai. Juk tiek girdėdavau apie išlaikymą lietuvių kalbos, kad manydavau, jog mes esame paskutinė lietuvių kalbos dar neužgesusi žarija. Jutau, kad Lietuvoje jau lietuvių kalbos liepsna užgeso nuo priešo priespaudos. Aplankęs Lietuvą, pamačiau, kad ne aš esu lietuvių kalbos "centras", bet kad yra visa tauta, kuri vartoja tą pačią kalbą kaip ir aš. Dar svarbiau — jų kalba yra gyva. Ji vis keičiasi, o mano žodžiai paprasti, neįdomūs ir atsilikę. Nors mano kalba nebuvo tokia gera kaip jų, bet jutau, kad, tą kalbą mokėdamas, aš buvau pasaulinio elito dalis. Supratau, kad man išlikti tame elite reikės mokėti ir vartoti tą "paslaptinę" kalbą. Jei lietuvių kalba būtų paslaptingi žodžiai į Ali Babos uolą, aš jau galėčiau tą uolą aplankyti ir atrasti jos turtus.

Visa tai apsvarsčius, mane apėmė šilumo jausmas. Būdamas Lietuvoje, pajutau, kad mano tėvų pastangos nebuvo veltui. Tikrai buvo keista, kai, skrisdamas iš Lietuvos, pagalvojau, kad čia ne mano tėviškė, bet mano tėvų. Bet ten esant, buvo toks jausmas, lyg čia ir mano tėviškė, mano namai. Galvojau ir apie tai, kada vėl galėsiu sugrįžti ir pamatyti, ar viskas bus pasikeitę. Pajutau tautinę sąmonę. Dabar mano prisiminimai ir įspūdžiai iš Lietuvos yra mano naujas "vadovėlis". Deja, ir šio naujo vadovėlio nuotraukos sensta. Reikės man vėl grįžti, kad jas atnaujinačiau. Man atrodo, kad tikrai svarbu jaunimui aplankyti Lietuvą. Jis geriau supras, apie ką tėvai kalba, ir, pajutęs tą Lietuvos šilimą, įsigis tą svarbią tautinę sąmonę.

Ateities veiklos kalba

(Jaunimo konkurse V premiją laimėjęs rašinys)

Aldas Kriaučiūnas

Svarbiausias dabartinis išėivijos klausimas — kokia bus lietuviškos veiklos ateitis? Jeigu lietuviai praras savo gimtąją kalbą, ar bus įmanoma tolimesnė lietuviška veikla? Dabar turime įvairių organizacijų, dirbančių lietuvių naudai. Lietuvos vyčiai daug prisideda prie išėivijos veiklos, bet daugiausia jų veikla vyksta ne lietuvių kalba. Tad atrodo, kad vyčių organizacija įrodo, jog įmanoma lietuviška veikla be lietuvių kalbos. Yra ir kitų lietuviškų ar ne-lietuviškų organizacijų, dirbančių lietuvių naudai. Panagrinėję lietuvišką veiklą, pamatysime, kad ji stipriausia yra tada, kai įvairios organizacijos jungiasi į bendrą kovą už tėvynę, o ne tada, kai jos pešasi dėl kalbos.

Yra tokių grupių, kurios padeda lietuviams, bet nevartoja lietuvių kalbos, pvz., "Americans for Due Process" (APD) yra tokia organizacija, kuri kovoja prieš OSI. Jai priklauso nemaža lietuvių, nekalbančių lietuviškai. Amerikoje reikia tokių grupių. Kita sritis yra politinė, čia reikia palaikyti ryšius su Vašingtonu. Be abejo, ši veikla vyksta taip pat ne lietuvių kalba. Pavyzdžiui, Michigano senatoriai Riegle ir Levin rašo laiškus ir proklamacijas lietuvių reikalais, bet jie nė žodžio nemoka lietuviškai. Mūsų reikalams daug padeda ir mūsų kaimynai: latviai, estai, ukrainiečiai. Visos tautos, kurios kovoja už savo teises prieš komunistus, padeda ir mums.

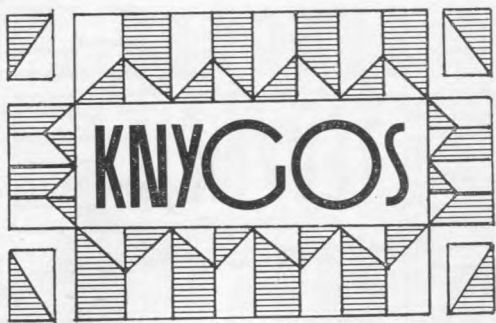
Reikia pripažinti, jog yra galimybė, kad ir mūsų organizacijos praras lietuvių kalbą, bet tai dar nereiškia, kad jų veikla Lietuvos naudai pasibaigs. Lietuviai skautai išaugo iš pasaulio skautų organizacijos. Jeigu jie prarastų lietuvių kalbą, tai vis tiek galėtų veikti Lietuvos naudai, jeigu dar pasilaikytų lietuvišką kultūrą ir dvasią. Būti lietuviu yra daugiau negu tik kalbėti lietuviškai. Žmogaus tautybę sudaro tėvų kilmė, papročiai, religija (ir kalba! Red.).

Be lietuvių kalbos galėtų ir toliau veikti tautinių šokių grupės. Šokėjai, suprasdami šokių reikšmę ir tradicijas, gali daug prisidėti prie lietuviškos veiklos.

Nors yra įvairių galimybių veikti be lietuvių kalbos, negalima per anksti susitaikyti su kalbos praradimu. Mūsų organizacijoms reikia lietuvių kalbos. Lietuvių kalba yra reikalinga, norint palaikyti ryšius su lietuviais, išsisklaidžiusiais po įvairias pasaulio šalis, ypač su gyvenančiais Lietuvoje. Jeigu prarasime savo gimtąją kalbą, bus be galo sunku arba visai neįmanoma palaikyti ryšius su Lietuva.

Mūsų kalbą išlaiko įvairios lietuviškos organizacijos ir mokyklos. Didelį darbą atlieka tie, kurie bando prie lietuviškos veiklos ir prie lietuvių kalbos grąžinti tuos, kurie jau yra nutolę ir savo kalbą užmiršę. Labai gerai, kad mūsų stovyklavietėse, pvz., "Dainavoje" ir "Neringoje" organizuojamos stovyklos tiems, kurie jau nebemoka lietuviškai. Kai kurios lituanistinės mokyklos taip pat turi atskiras klases nemokantiems lietuviškai. Tai yra naudingos priemonės grąžinti į lietuvišką veiklą nutolusius nuo lietuviybės ir praradusius savo tėvų kalbą.

Peržiūrėjęs šias įvairias lietuvių veiklos sritis, matome, kad yra atsiradusi tam tikra šios veiklos vaivorykstė. Vyčiai, nors yra lietuviška organizacija dirbanti Lietuvos naudai, jau mažai tevartoja lietuvių kalbą. Skautai ir šokių grupės, nors dar tebevartoja lietuvių kalbą, galėtų toliau veikti be lietuvių kalbos. Kitos grupės, kaip ADP ir lietuvių kaimynai, nėra lietuviškos, bet netiesiogiai yra įsijungę į lietuvių veiklą. Šios grupės aiškiai parodo, kad lietuviška veikla be lietuvių kalbos yra įmanoma ir reikalinga. Atstumti šias grupes nuo lietuviškos veiklos būtų mūsų tautos tragedija. Tokia pat tragedija būtų prarasti lietuvių organizacijas, kurios dar vis

Nauji leidiniai

Dr. Petras Jonikas. LIETUVIŲ KALBA IR TAUTA AMŽIŲ BŪVYJE. Visuomeniniai lietuvių kalbos istorijos bruožai. Išleido Lituanistikos Institutas 1987 m. Kieti viršeliai, 454 psl., kaina 15 dol.

Pagaliau pasirodė jau seniai laukta dr. P. Joniko knyga apie lietuvių kalbos istoriją. Kai kas gal pasakys, kad nereikėjo jam

vartoti lietuvių kalbą, pvz., ateitininkus, Lietuvių Bendruomenę ir spaudos darbininkus. Jie palaiko ryšį su mūsų tauta ir dirba, stengdamiesi išlaikyti lietuvių kalbą. Ši vaivorykštė būtų su spragomis, jeigu pasirinktume tik tas organizacijas, kurios vartoja lietuvių kalbą. Taip pat tos vaivorykštės nebūtų, jeigu visai išnyktų tos organizacijos, kurios vartoja lietuvių kalbą. Visi lietuviai, ir kalbantys, ir nekalbantys lietuviškai, turi jungti savo talentus ir sugebėjimus, dirbdami lietuvių tautos naudai.

Redakcijos prieraišas. Žinoma, teigimas, kad nereikia atstumti nuo lietuviškos veiklos tų, kurie jau nekalba lietuviškai, yra visiškai teisingas. Jeigu jie dirba lietuviškai, tai ženklas, kad jie dar turi tą "lietuvišką dvasią", bet be lietuvių kalbos ir toji dvasia ilgainiui išblės. Kalba yra vienas iš svarbiųjų tautą sudarančių elementų. Autoriaus nuomonė apie skautus yra visiškai klaidinga. Jeigu jie prarastų lietuvių kalbą, tai, žinoma, jeigu norėtų, galėtų ir toliau skautauti, bet tik ne Lietuvių Skautų Sąjungoje. Jie gali skautauti su amerikiečiais ar kitų tautybių skautais, bet jie nebus *lietuviai* skautai.

vargti, juk Lietuvoje prof. Zigmas Zinkevičius rašo didelį veikalą šia tema. Jau išėjo du tomai, bet žada išeiti dar bent trys. Šie du veikalai nėra to paties pobūdžio. Prof. Zinkevičius rašo grynai apie lietuvių kalbos istoriją, jos kilmę, vystymąsi ir pan., o prof. Joniko knyga sieja lietuvių kalbos istoriją su lietuvių tauta. "Šiame darbe nagrinėjami istoriniai lietuvių kalbos ir tautos santykiai, t.y. lietuvių kalbos raida ryšium su lietuvių tautos, jos gyvenimo raida (iki 1904 m.)", jis rašo pratarinėje.

Dabar, kai mes čia, išeivijoje, sielojame lietuvių išlaikymu, kai lietuvių kalba mūsų jaunimo vis labiau pamirštama, ši knyga bus puiki paskata dar laiku susigriebti, gaivinti ir tobulinti savo kalbą, nes be jos nebus nė lietuviybės. Ne kartą teko girdėti kai kuriuos postringaujant, kad kalba ne tiek svarbi, reikia tik stengtis išlaikyti lietuvišką dvasią. Tai yra didelė klaida. Kalba yra vienas iš pagrindinių tautybę sudarančių elementų. Tiesa, kad kartais laikinai gali dar rusenti toji "lietuviška dvasia" ir be kalbos, bet tai tik laikinai ir išimtiniais atvejais. Anksčiau ar vėliau toji dvasia be kalbos savaime išblės ir užges.

Reikia stebėtis, kaip prof. Jonikas galėjo sutelkti tiek medžiagos čia, išeivijoje, kur sunku arba ir visai neįmanoma prieiti prie kai kurių šaltinių. Aišku, jam daug padėjo ir gausūs mūsų kalbininkų veikalai, dabar išleisti Lietuvoje. Knygos gale jis duoda plačią bibliografiją. Taip pat labai įdomios knygos gale pridėtos kai kurių mūsų senų knygų faksimilės.

Petras Klimas. DIENORAŠTIS. 1915-1919. Redagavo Z. Mikšys. Techninis redaktorius—Vytautas Vepštas. Aplankas V. O. Virkau. Rankraščio parengimui spaudai 1000 dol. auka prisidėjo Lietuvių Fondas. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, 7338 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kieti viršeliai, 456 psl., kaina 20 dol.

Knyga pradedama P. Bugailišio užrašais nuo 1915.VIII.23 iki 1915.IX.13. Pet-

ras Klimas dienoraštį tęsia nuo 1915.XII.1 iki 1919.I.19. Čia skaitytojas ras labai daug įdomių faktų iš to laikotarpio, kai Lietuva siekė atgauti nepriklausomybę. Įdomios to meto lietuvių partijų nuomonės ir kai kam dabar nesuprantami ginčai.

P. Klimas 1917 m. buvo išrinktas į Lietuvos Tarybą. Paskui dirbo užsienio reikalų ministerijoje, buvo Lietuvos įgaliotas ministras Italijoje ir Prancūzijoje. Lietuvai atstovavo ir kituose kraštuose: Belgijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Liuksemburge. Antrą kartą bolševikams okupavus Lietuvą, jis buvo suimtas ir išvežtžas į Sibirą. Grįžo 1954 m. Mirė Kaune 1969 m.

Zefirina Puikytė - Balvočienė. PASKUTINIS PABUČIAVIMAS. Eilėraščiai. Viršelis ir iliustracijos dail. Ilonos Brazdžionienės Kerr. Spaudė "Draugo" spaustuvė. Kieti viršeliai, 60 psl., kaina 5 dol.

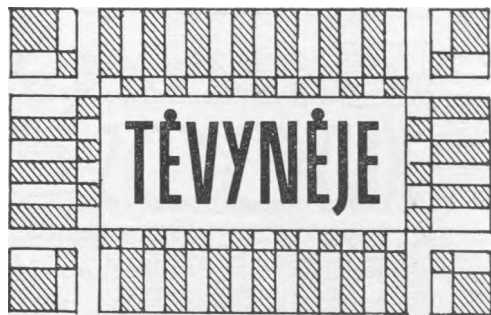
LITUANUS. Vol. 34, No. 3. Šį numerį redagavo Antanas V. Dundzila. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy St., Chicago, IL 60629.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 1(69). Redaguoja Algirdas J. Kasulaitis, 894 E. 223rd Street, Euclid, OH 44123. Administracija: Adomas Viliušis, 4050 S. Campbell, Chicago, IL 60632.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 75 ir 76. Vertimu rūpinasi kun. K. Pugevičius ir Marian Skabeikis. Leidžia LK Religinė šalpa, 351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207.

LIETUVIŲ KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA. Nr. 8. Pogrindžio leidinys Nr. 60-67. Leidžia Lietuvos kronikos sąjunga, 6825 S. Talman Ave., Chicago, IL 60629. Kieti viršeliai, 530 psl., kaina 10 dol. Viršelis ir iliustracijos sesers Mercedes.

PATINKA, PATINKA. Roko muzikos juostelė, sukurta ir išleista trijų jaunuolių grupės, pasivadinusios "Naujas kraujas" (Loreta Grikavičiūtė, Andrius ir Jonas Kulikauskai). Į juostelę jie vis trys yra įdainavę 14 roko dainelių. Juostelė (kasetė) gali-

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

GROŽIO TEATRAS

Kaune, prie "Jaunystės" buitinio gyventojų aptarnavimo kombinato, įsikūrė "Grožio teatras", dirbantis ūkiskaitos pagrindais pagal sutartis su miesto dailininkais modeliuotojais, lengvosios pramonės įmonėmis, kirpėjomis, madų demonstruojomis.

"Grožio teatras" — tai šventė, kurioje matome įvairioms progoms skirtus drabužius, prie jų priderintus papuošalus ir šukuosenas, taip pat merginų, demonstruo-

---

ma gauti, atsiuntus 10 dol. čekį šiuo adresu: Tilžė, P. O. Box 4521, Cerritos, CA 90703-4521. Siunčiant į Lietuvą — 20 dol.

Jaunimui gal šios dainelės ir patiks, bet suaugusiems — ne. Kaip kiekvienoj roko muzikoj — taip ir čia — per daug bereikalingo darymosi ir ne visai kultūringo riksmo. Apie šias daineles teko kalbėti ir su suaugusiais, ir su vidurinės kartos žmonėmis, ir su jaunimu. Visi sutinka, kad mažiausia klausytis dainelės "Ašarėlė". Visai nepatinka "Į akis" dėl labai blogo tarimo, ypač žodžio "lūpas". Dainininkas visur taria "liūpas". Ir kitur tarimas ne per geriausias.

Apie roko muziką gal reikėtų pasakyti tą pat, ką ir apie kitas meno sritis, labai pasinešusias į perdėtą modernizmą, kuris yra ne kas kita, kaip tam tikra kova prieš oficialiosios visuomenės gyvenimo normas (establishment). Daugelis tų, kurie tokį "modernizmą" giria, turbūt tai daro dėl to, kad nebūtų palaikyti atsilikusiais ir nedrįs-ta pasakyti: "Karalius nuogas!"

jančių madas, eleganciją ir teatriškumą. Po kiekvieno tokio "spektaklio" vyksta varžytinės, kuriose žiūrovai gali nusipirkti patikusį drabužį. (Tiesa)

VAIKŲ TRAUKINYS

Anykščiuose, geležinkelio ruože Anykščiai - Rubikiai, pradėjo kursuoti vaikų traukinys "Nyktukas". Per dieną — du reisai. Traukinį aptarnauja, prižiūrimi instruktorių, Vilniaus miesto vidurinių mokyklų moksleiviai — busimieji geležinkelininkai. Jų paslaugomis noriai naudojasi "Puntuko" pionierių stovyklos moksleiviai. Jie patys reguliuoja eismą, dirba kontrolieriais. (Laikas ir įvykiai)

ŠVENTOJI

Šventoji vadinama antrąja Palanga. Čia plečiasi ir gražėja poilsio zona. Pietiniame kvartale savo poilsinę neseniai pasistatė Kauno statybinių medžiagų susivienijimas "Skalda". Kitoje gatvės pusėje į bendrą kompleksą įsijungė Mažeikių naftos perdirbimo gamyklos poilsio namai. Rengiamasi statyti dar vienus. Trūkdavo visuomeninio maitinimo įstaigų. Praeitą sezoną duris atvėrė 100 vietų valgykla.

Vasarą visose poilsinėse gausu žmonių. Deja, žiemą daugelis poilsio namų tušti, nes jie nešildomi, nėra kitų buitinių patogumų. (Laikas ir įvykiai)

"ŽEMĖS ŪKYJE" RAŠOMA:

Daug kas kritikuoja statybininkus dėl prastai pastatomų gyvenamųjų namų. Labai prastai pastatyti surenkamieji ir monolitiniai namai. Žiemą juose šerkšnija sienos, pro paliktus plyšius pučia vėjas. Už šių namus nulupama per 50 tūkstančių rublių.

Keičiasi ir gražėja kaimo vaizdas. Per praėjusį dešimtmetį daug kolūkiečių pasistatė erdvius namus gyvenvietėse, įsirengė juose nemažą patogumų. Tačiau dabar visiems atsirado didelis rūpestis — kuo šildyti namus? Itin susirūpinę tie, kurių namuose įrengtos skystu kuru kūrenamos krosnys. Šio kuro dabar skiriama tik pusei kūrenimo sezono. Labai stinga ir akmens anglių, o malkomis tokių namų neprišildysi.

"JAUNYSTĖ—88"

Vilniaus dailės parodų rūmuose atidaryta Pabaltijo jaunųjų dailininkų darbų paroda "Jaunystė 88". Parodoje pateikiama apie tris šimtus pastaraisiais metais sukurtų tapybos drobių, grafikos lakštų, skulptūrų. Parodoje dalyvauja arti šimto dailininkų iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, taip pat svečiai iš Ukrainos, Bulgarijos, Lenkijos, Vengrijos, Rytų Vokietijos.

Jaunųjų dailininkų trienalė Vilniuje rengiama ketvirtą kartą. Atidarant parodą, buvo paskelbti šios trienalės laureatai. Lietuvos kultūros ministerijos premija paskirta dailininkei iš Latvijos A. Zarinai. Lietuvos dailininkų sąjungos premijos atiteko M. Kadarikui iš Estijos ir Lietuvos atstovams J. Gasiūnui ir R. Bartkui. Lietuvos LKJS Centro komiteto prizas paskirtas S. Saukai. (Tiesa)

PASIPILDO SAUGYKLA

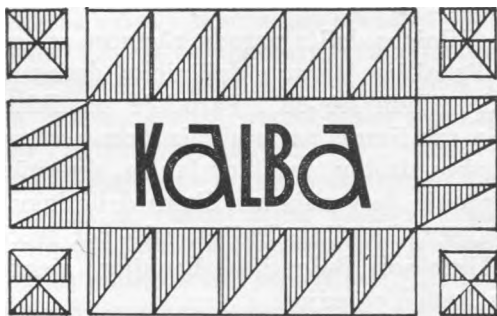
Šiomet Respublikinė kraštotyros darbų saugykla (Trakų 2) gavo 50 naujų kraštotyros darbų. Šiuo metu saugyklos fonduose 2400 studijų. (Tiesa)

TVARKO PAMINKLUS

Surengta respublikinė memorialinių paminklų apžiūra. Kraštotyrininkai tvarkė istorinius įvykius įamžinančias vietas, rašytojų memorialus, kultūros veikėjų kapus. Iš viso sutvarkyta 494 paminklai. (Tiesa)

ŠEŠUVIES KOLŪKYJE

Tauragės rajono Šešuvies kolūkyje susikūrusi pirmoji respublikoje kompleksinės nuomos grandis, kuriai vadovauja Telėsforas Juškys. Jis su žmona, sūnus Gintautas ir dukra Kristina su savo šeimomis nuomoja iš kolūkio žemę, pastatus, techniką ir parduoda ūkiui pieną ir mėsą. Nauja darbo organizavimo kaime forma padidino gyvulių produktyvumą. Kiekvienas iš Juškių šeimos narių praėjusiais metais ūkiui pagamino produkcijos už 20 tūkstančių rublių, tuo tarpu vienas kolūkietis — aštuoniais tūkstančiais mažiau. (Laikas ir įvykiai)

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

VIETININKAS SPORTO KALBOJE

Neseniai baigėsi sporto olimpiada. Rašant arba kalbant apie pasiektus rezultatus, dažnai būdavo netaisyklingai vartojamas vietininkas, pvz.: *Šimto metrų bėgime buvo pasiektas naujas pasaulio rekordas; taip pat pasiekti rekordai ieties metime, rutulio stūmime, šuolyje į aukštį, trišuolyje, dešimtkovėje ir t.t.* Čia vietininkas lietuvių kalbai yra svetimas. Juk nesakome: *Solistė dainavime gražiai pasirodė; Antrame važiavime nusmuko vežimo ratas.* Šiais atvejais sakytume: *Solistė gražiai padainavo; Antrą kartą važiuojant, nusmuko vežimo ratas.*

Tad ir minėtus sakinius apie pasiektus sporto laimėjimus galėtume taip pataisyti: *Buvo pasiektas naujas šimto metrų bėgimo pasaulio rekordas; taip pat buvo pasiekti ieties metimo, rutulio stūmimo, šuolio į aukštį, trišuolio, dešimtkovės rekordai.* Būtu taisytinas ir toks sakiny: *Sportininkas pasiekė naują rekordą šimto metro bėgime, ieties metime, šokime į aukštį...* (—bėgdamas šimtą metrų, mesdamas ietį, šokdamas į aukštį...).

Ir šachmatininkai mėgsta sakyti: *Matas trečiame ėjime; buvo nutraukta partija trisdešimt penktame ėjime..* . Reikėtų sakyti: *Matas trečiu ėjimu: partija buvo nutraukta po trisdešimt penkto ėjimo. . .*

Taip pat reikia atsiminti, kad vartininkas pagauna sviedinį ne *šuolyje*, bet *iššokęs*, *pasišokėjęs*, o krepšinio žaidėjas suklysta ne *sviedinio perdavime*, o *sviedinį perduodamas*.

NEVARTOTINI PRIEVEIKSMIAI SU PRIESAGA -INIAI

Iš būdvardžių, kurie baigiasi priešaga -inis,rieveiksmiai daromi ne su priešaga -iniai, bet -iškai, pvz.: *Šios prekės jau masiniai (= masiškai) gaminamos. Jis yra fiziniai (= fiziškai) subrendęs, bet dvasiniai (=dvasiškai) atsilikęs. Tas veikalas ideologiniai (=ideologiškai) labai stiprus.*

NESKURDINKIME SAVO KALBOS!

Dažnai mes įprantame sakiniuose vartoti tą patį žodį, užmiršdami, kad turime jų daug daugiau ir įvairesnių bei tinkamesnių. Pvz. žodis *pilnai* stumia iš vartosenos kitus tinkamesnius žodžius: *visai, visiškai, kaip reikiant.* .. Štai keli taisytinai sakiniai: *Juo galiina pilnai (=visai, visiškai) pasitikėti. Aš pilnai (= visiškai) sutinku su tavo nuomone. Jis savo uždavinį pilnai (= kaip reikiant, gerai) atliko.*

Žodis *eilė* taip pat be reikalo vartojamas vietoje geresnių žodžių: *daugelis, daug kas, keli, keletas, grupė, nemažai, gausybė* ir t.t. Pvz.: *Atlikome eilę (=daug, nemažai, daugybę, keletą) darbų. Visa eilė (= daug, daugybė nemaža, grupė, būrys) sportininkų gavo pagyrimo lapus.*

TRUMPAI IŠ VISUR

■ Jonas Paulius II rugsėjo mėnesį lankėsi penkiose Afrikos valstybėse. Zimbabvėje popiežius, primindamas padėtį Pietų Afrikoje, kalbėjo apie žmonių teises ir rasinę lygybę. Pažymėjo, kad to siekiant sankcijos yra moraliai priimtinos, kaip paskutinė išeitis prieš rasinę nelygybę. Popiežius aplankė Zimbabvę, Botswaną, Lesotho. Swazilando monarchijoje rugsėjo 16 d. kalbėdamas pamaldose sostinės stadione, kur buvo atvykęs to krašto karalius Mswati II su keturiomis žmonomis, popiežius pabrėžė monogamijos svarbą, pasisakydamas prieš daugpatystę. Tos šalies karalius yra jauniausias monarchas pasaulyje — teturi 20 m. Mozambike, kur vyriausybėje marksistai, popiežius išryškino religinės laisvės svarbą.

■ Čekoslovakijoje 10.000 žmonių susirinkus minėti Sovietinės okupacijos sukaktį, paskaitė prашymą Tomas Dvorak, reikalaudamas laisvų rinkimų, cenzūros nuėmimo, Sovietų įgulų išvedimo,

rehabilitacijos tūkstančių persekiotų žmonių. Dvovakrakinis komunistinės okupantų vyriausybės buvo apkalbtas chuliganizmu ir nuteistas dvejimms metams kalėti.

■ Čekoslovakijoje Augustin Navratil, 59 m., parašė religinės laisvės prašymą, po kuriuo pasirašė apie pusę milijono to krašto gyventojų. Teismas jį paskelbė psichiškai nesveiku, uždarytinu 5 psichiatrinę ligoninę. Du šveicarai psichiatrai pareiškė, kad kaltinamasis normalus, bet teismas jų liudijimo nepriėmė. Prašyme taip pat buvo ieškoma leidimo paskirti vyskupus aštuonioms vyskupijoms, kurios dabar neturi vyskupų. Tik penkiose yra vyskupai.

■ Kanadoje, Toronte, sutrikus širdies veikimui, ligoninėje rugsėjo 14 d. mirė kun. Alfonsas Grauslys, „Laiškų lietuviams“ ir kitos spaudos bendradarbis, žymus pamokslininkas, vasarą pamokslavęs Toronte ir Montrealyje. Buvo gimęs 1902 m., kunigu įšventintas 1925 m. Kapelionavo įvairiose gimnazijose Kaune, buvo emigravęs į Argentina, kur gyvena jo sesuo. Palaidotas rugsėjo 19 d. lietuvių kapinėse. Buvo kelių knygų autorius.

■ JAV Teisingumo departamentas paskelbė, kad trys ketvirtadaliai pataisos namuose esančių jaunuolių yra kilę iš suirusių šeimų; apie pusę tų pataisos namuose laikomų jaunuolių buvo narkotikų naudotojai ar alkoholio gėrėjai. Duomenys surinkti iš 18.226 uždarytų 5 pataisos namus.

■ Prancūzijoje Barroux vienuolių benediktinų namas, apie 50 vienuolių, buvo nuo Bažnyčios atskirtas arkiv. Mare Lefebvre įtakoje. Dabar susitaikė su Vatikanu ir pareiškė pasiryžimą sugrįžti prie visos benediktinų bendrijos.

■ Notre Dame universitete prof. Igor Semenovich, kuris paskutinius trejus metus gyveno Sovietų Sąjungoje tirdamas jaunimą, dabar paskaitos metu pažymėjo, kad gyvenimas verčia Sovietus keisti nusistatymą šeimos atžvilgiu. Tuoj po revoliucijos laikytasi nuomonės, kad valstybinės įstaigos turės imtis auginti vaikus, bet dabar Sovietų psichologai pradeda iškelti šeimos auklėjamąją vertę ir skelbia, jog svarbu, kad nors trejus metus vaikas augtų šeimoje, kol motina vėl grįš į darbą. Profesorius paskaitoje pažymėjo, kai 1985 m. studija parodė, jog iš 1000 galinčių gimdyti Sovietų moterų tais metais turėjo 123 abortus. Sovietų Sąjungoje abortų būna 125 kartus daugiau, kaip Vokietijoje.

■ Lietuvių rašytojų draugijos 1987 m. premija paskirta poetui Kaziui Bradūnui už eilėraščių rinkinį „Krikšto vanduo Joninių naktį“, sukurta krikščionybės įvedimo Lietuvoje sukaktį minint. Rinkinį išleido Ateities literatūros fondo leidykla. Premi-

juotiną knygą atrinko rašytojų komisija, į kurią įėjo A. Liulevičienė (pirm.), J. Toliušis, J. Švabaitė-Gylienė, Nijolė Jankutė-Užubalienė ir dr. A. Šešplaukis.

■ Popiežius Jonas Paulius II, vos grįžęs iš Afrikos, paskelbė, kad vyks į Strasburgą, lankys Metz ir Nancy vyskupijas Prancūzijoje, kur apsilankymas tęsis keturias dienas. Strasburge lankys Europos parlamentą.

■ Sąžinės kalinys, lietuvių Helsinkio grupės steigėjas Viktoras Petkus rugsėjo 12 d. grįžo į Lietuvą, paleistas atostogų. Jam buvę įsakyta grįžti spalio 11 d. Buvo atsitikimų, kada kiti taip paleisti jau nebeturėjo grįžti į tremtį.

■ Kardinolas Vincentas Sladkevičius savo pasikalbėjime su „Il Messaggero“ korespondentu pažymėjo, kad Lietuvoje Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet iš tikrųjų „Bažnyčia yra visiškai pajungta valstybei, kuri akiai kontroliuoja visas bažnytinės veiklos sritis“. Kardinolas papasakojo, kad mirus jo motinai, nebuvo duota jokia transporto priemonė nuvežti jos palaikus į kapines. Į jo prašymą buvo atsakyta, kad kūnas galės supūti bet kur... Buvo priverstas slapčia nakties metu su gerų žmonių pagalba palaidoti savo motiną. Tikintiesiems taip pat trukdoma su maldos kelionėmis vykti į šventoves. Sustabdomos susisiekimo priemonės, kai jomis taip nori vykti tikintieji.

■ JAV episkopai Bostone išrinko vyskupe juodukę Barborą Harris, 58 m. Tai pirmą vyskupe moteris episkopų Bažnyčioje. Ji bus vyskupo padėjėja. Kunige ji tapo 1980 m. Buvo Filadelfijos kalėjimo kapelionė.

■ Meksikos kankinį, jėzuitą kun. Augustiną Pro popiežius Jonas Paulius II rugsėjo 25 d. paskelbė palaimintuoju. Jis yvuo uolus Meksikos apaštalas, uždraustu metu teikęs dvasinius patarnavimus meksikiečiams. Prezidentui Calles valdant, 1927 m. lapkričio 22 d. buvo sušaudytas. Tą pačią rugsėjo 25 d. popiežius paskelbė palaimintuoju kard. Dusmet, Sicilijos arkivyskupą, labai pasišventusį vargšų labui. Taipogi paskelbė palaimintuoju Prancesco Faa di Bruno, 19-to šimtmečio italų kunigą, įsteigusį seselių vienuoliją. Rugsėjo 25 d. palaimintaisiais dar paskelbti kun. Frederic Jansone Bollen-gier, Šv. Žemės ir Kanados misionierius bei Josefa Navai Girbes, 19-to šimtmečio ispanė, kuri įsteigė katekizmo mokyklą vaikams ir suaugusiems.

■ Amerikos vakarų apaštala, Kalifornijos misijų steigėją kun. Junipero Serrą popiežius Jonas Paulius II rugsėjo 25 d. paskelbė palaimintuoju, įvertindamas jo uolias pastangas laimėti krikščionybę indėnus.

Juoz. Pr.

1988 METŲ „LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ TURINYS

ĮVAIRŪS STRAIPSNIAI

MOTERŲ KUNIGYSTĖS KLAUSIMAS — K. V. Zakarauskas -----	3
MEDJUGORJE: DIEVNA MIS TARP KALNŲ — Kęstutis Trimakas	8
GYVENTI VARGINGAI IR BŪTI TURTINGAM — Chiara Lubich	14
SUSITAIKIMO SAKRAMENTAS — Kun. Sigitas Tamkevičius -	15
LIETUVIŠKI PAPROČIAI: KRIKŠTYNOS — Danutė Bindokienė	19
LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ — Danutė Bindokienė	37
TIKRASIS DŽIAUGSMAS — Chiara Lubich	41
600 METŲ DIEVO RANKOSE — Kard. J. Bernardin	43
DIEVAS IR MODERNIEJI MOKSLAI — Kun. Jonas	45
ATSIMINIMAI APIE ARKIV. J. MATULAITĮ — Vaižgantas ir M. Biržiška	47
LIETUVIŲ IŠEIVIJOS RELIGINIAI UŽDAVINIAI — Rūta Udrienė	48
GYVOS KRIKŠČIONIŠKOS DVASIOS BRUOŽAI — Aldona Bielskienė	49
AIDS IR MŪSŲ KRIKŠČIONIŠKA LAIKYSENA — P. Daugintis, S.J.	50
DANTĖS „DIEVIŠKOSIOS KOMEDIJOS“ X GIESMĖS ANALIZĖ — V. Bagdanavičius	53, 92
MORALINĖ KRIZĖ IZRAELYJE — A. Mauragis	59
ATGAILOS IR KRYŽIAUS PRASMĖ — Red.	73
ŠVENTASIS KAZIMIERAS — Danutė Bindokienė	75
MEILĖ ŠALINA BAIMĖ — Chiara Lubich	77
KUNIGŲ PROBLEMA - Juozas Vaišnys, S.J.	80
DIEVAS YRA MEILĖ — Jaqueline Dupuy	82
SKIRTINGOS NUOMONĖS IR DRAUGIŠKUMAS — Bruno Markaitis, S.J.	89
KUN. ALFONSO SVARINSKO PAMOKSLAS — Kun. A. Svarinskas	87
KELTIS NAUJAM GYVENIMUI — Red.	109
SAŽINĖ SKELBIA: DIEVAS YRA! — A. Grauslys	111
EUTANAZIJA — P. Daugintis, S.J.	114
VELYKINIAI LIETUVIŲ PAPROČIAI — Danutė Bindokienė	118
VILNIAUS KATEDRA — Dainius Juozėnas	122
MELSKIS SAVO TĖVUI — Chiara Lubich	128
MARIJOS METAI IR LIETUVOS LAISVĖ — Kęstutis Trimakas	147
KRIKŠČIONYS SAVO DORYBĖMIS SKELBIA DIEVĄ — A. Grauslys	150
DOVANOS IR CHARIZMOS — Chiara Lubich	152
LIETUVIŠKI SEKMINIŲ PAPROČIAI — Danutė Bindokienė	153
Į NAUJĄ GYVENIMĄ - I.V.	154
AKVIZITINIO IMUNITETO DEFICITO SINDROMAS — Prof. dr. Jūratė Dievaitienė ..	158
MYLIMASIS PIRMOJ VIETOJ — Kun. Jonas	160
LIETUVOS KANKINIAI — Red.	181
PAŠAUKIMAS IR PROFESIJA — Bruno Markaitis, S.J.	183
VENGTI KRAŠTUTINUMŲ! — P. Daugintis, S.J.	184
EVANGELIJA UGDO DVASINGUMĄ — Alfonsas Grauslys	188, 219, 256
JEI KVIEČIŲ GRŪDAS NEAPMIRS... — Chiara Lubich	192
LAPKRITIS LIETUVOJE — A. Saulaitis, S.J.	193, 226, 259
MĖNESINIAI MARIJOS SKATINIMAI - K.T.	198
PAGALIAU TURIME KARDINOLĄ! — Red.	217
KRISTAUS ASMENYBĖS KONTRASTAI — Kun. Jonas	221
ŽOLINĖS — Danutė Bindokienė	224
MYLĖKIME DARBU IR TIESA — Chiara Lubich	225
LITUANISTINIO ŠVIETIMO PROBLEMOS — Juozas Vaišnys, S.J.	253
JIS MUMS PERDAVĖ SAVO GYVENIMĄ — Chiara Lubich	258

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖ Į P. AMERIKĄ — Stasė Vaišvilienė	262, 303, 342, 378
POKALBIS SU KARDINOLU — Mindaugas Barysas	289
BŪDAMAS SILPNAS, ESU GALINGAS — Chiara Lubich	292
SUGRĮŽĘS PERRAŠYK TESTAMENTĄ - Algirdas Nakas	293
DIDŽIOJI NELAIMĖ-SUNYKĖS AUKOS SUPRATIMAS — Kun. Sigitas Tamkevičius	297
IŠ MŪSŲ PASTORACINĖS ATEITIES — A. Saulaitis, S.J.	299
KALBOS DŽIAUGSMAS — K. P.	305
KAIP PRISIDĖTI PRIE PILNUTINIO IŠSIVYSTYMO — P. Daugintis, S.J.	307
KETURIOLIKTASIS LITUANISTIKOS SEMINARAS — Juozas Vaišnys, S.J.	311
PAŽINTI RELIGIJĄ IR DIEVĄ — A. Grauslys	327
BŪKITE GAILESTINGI — Chiara Lubich	329
DVASINIS ATSINAUJINIMAS — P. Daugintis, S.J.	330
VĖLINĖS — Danutė Bindokienė	335
TEISĖTAS IR NETEISĖTAS RELIGINIS VADOVAVIMAS. . . V. Bagdanavičius, M.I.C.	337
STEBUKLINGOS NAKTIES ISTORIJA — J. E.	361
TIKĖJIMAS BE DARBŲ — Chiara Lubich	364
DEPRESIJA IR SAVIŽUDYBĖ VYRESNIŲJŲ TARPE — Romualdas Kriaučiūnas	366
SAVAITĖ MEDJUGORJE — Irena Šerelienė	369
NAZARIZMAS LIET. PASAKOSE IR SEN. TESTAMENTE — V. Bagdanavičius, M.I.C.	382

MOKSLAS

IŠ ISTORINIŲ VERSMIŲ — Paulius Rabikauskas	230,266

ŠEIMA

SKYRYBŲ KLAUSIMU — Juozas Vaišnys, S.J.	61
IR TOKIŲ ESAMA — Kun. Jonas	96
KAI TĖVAI PASENSTA — Danutė Bindokienė	129
JIE ŠITAIP AUKLĖJA VAIKUS — Kun. Jonas	165
ALKOHOLIS IR ŠEIMA — Konstancija Valuškienė	236
NAMAI ANT SMĖLIO — Nina Gailiūnienė -	270
ŠEIMOS VARGAI IR DŽIAUGSMAI — Ramunė Kubiliūtė	312
TEBŪNIE TAVO VALIA — Dalia Staniškienė	345
MENAS PAŽINTI KITĄ — “M. ir g.”	348
NUOŽMIAI NUSPRĘSTA ŽMOGŽUDYSTĖ — P. R.	349

JAUNIMAS

GYVENIMO 6M PLANAS — Aldas Kriaučiūnas	25
KĄ KRIKŠČIONYBĖ DAVĖ LIETUVAI — Dainius Brazaitis	64
AR VERTA DALYVAUTI LIETUVIŠKOSE ORGANIZACIJOSE? — Gailė Sabaliauskaitė	100
AR VERTA DALYVAUTI LIETUVIŠKOJE VEIKLOJE? — Gita Gilvydytė	101
BAIMĖ IŠPAŽINTI RELIGIJĄ — Juozas Vaišnys, S.J.	135
BAŽNYČIA IR PASAULIS — Lina Grigaitytė	168
PRASMINGAS GYVENIMAS — Bronius Fabijonas	201
POZITYVŲS REIŠKINIAI IŠEIVIJOS LIETUVIŲ TARPE. . . — Audra Kubiliūtė	243
LIETUVYBĖS IŠLAIKYMAS IR NYKIMAS — Edvyna Valkiūnaitė	276
AR JAUNIMUI NAUDINGA APLANKYTI LIETUVĄ? — Vida Brazaitytė	279
KAM REIKALINGA LIETUVIŲ KALBA IŠEIVIOJE — Rima Polikaitytė	314
KO REIKIA, KAD LIETUVYBĖ IŠSILAIKYTŲ? — Audra Šlenytė	349
AR JAUNIMUI NAUDINGA APLANKYTI LIETUVĄ? — Arūnas Tījūnėlis	386
ATEITIES VEIKLOS KALBA — Aldas Kriaučiūnas	388

KNYGOS

NAUJI LEIDINIAI — Red.	69
MŪSŲ DIDĮJĄ DAINIŲ MININT — Nijolė Jankutė	101
NAUJI LEIDINIAI — Red.	140
NAUJI LEIDINIAI — Red.	206
NAUJI LEIDINIAI — Red.	247
NAUJI LEIDINIAI — Red.	389

EILĖRAŠČIAI

EINA METAI — Lacrima	1
ŽIVILĖ JURAITĖ	27
ALFONSAS TYRUOLIS	42
LEONARDAS ANDRIEKUS	78
O MOTINA — Paulius Stelingis	146
PALAIMINTOJO PĖDSAKAIS — O. Mikailaitė	187
RASA MILIAUSKAITĖ	316
TIKĖJIMO PASLAPTIS — Bernardas Brazdžionis	325
V. MYKOLAITIS-PUTINAS	365

TĖVYNĖJE 28, 65, 103, 137, 169, 207, 245, 281, 317, 351, 390

KALBA 31, 68, 106, 139, 173, 211, 249, 283, 319, 353, 392

ĮVAIRYBĖS 32, 70, 141, 175, 212, 286, 321, 356

ŠYPSULIAI 34, 71, 142, 178, 213, 287, 322, 358

ATGARSIAI 33, 143, 177, 214, 250, 285, 323

TRUMPAI IŠ VISUR — visuose numeriuose yra trumpų žinučių iš katalikiškojo pasaulio.

“Laiškai lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Tel. (312) 737-8400.

TRISDEŠIMTASIS "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Konkursui tiek suaugusieji, tiek jaunimas (iki 25 metų) gali pasirinkti bet kurią iš čia siūlomų temų:

1. Moralė be religijos? 2. Rasinis klausimas. 3. Religinio atšalimo priežastys. 4. Dėl ko kai kurie žmonės meta savo religiją ir ieško kitos? 5. Koks skirtumas tarp tavo buvusio vaikystės Dievo ir dabartinio? 6. Ko lauki iš Bažnyčios ir kunigų? 7. Moters vieta Bažnyčioje. 8. Seksualinis auklėjimas. 9. Dėl ko trūksta pašaukimų į dvasinį luomą? 10. Ar žmogaus išorė atspindi jo vidų? 11. Kaip jautiesi vyresniųjų kompanijoj? 12. Laisvė, teisės, pareigos. 13. Kur žmonija eina pirmyn, kur atgal? 14. AIDS įtaka žmonių, ypač jaunimo, moralei. 15. Ištikimybės principams ir tolerancija kitaip manančiam. 16. Ko reikia mūsų spaudai? 17. Kokių reformų reikėtų jaunimo organizacijoms? 18. Kokie auklėtojai (mokytojai) jaunimui patinka. 19. Draugų įtaka (Peer pressure). 20. Kuo dabartinis jaunimas labiausiai domisi?

Tai čia yra konkurso medžiaga, temas galima ir kitaip formuluoti. Jaunimas turi pažymėti, kad straipsnis skiriamas jaunimo konkursui. Jeigu nebus pažymėta, jį dėsime į suaugusiųjų kategoriją. Straipsniai turi būti tokie, kad tiktų spausdinti "Laiškuose lietuviams". Jaunimo rašiniai turėtų būti bent 2-3 mašinėlė rašytų puslapių, o suaugusiųjų — bent 4-6 puslapių. Žinoma, gali būti ir ilgesni.

Straipsniai turi pasiekti redakciją iki 1989 m. kovo 1 dienos. Autoriai pasirašo slapyvardžiu, o į atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną.

Nelaukite paskutinių dienų, jau dabar pasirinkite temą ir rašykite. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" metinėje šventėje balandžio mėn. 9 dieną.

ATEINANČIŲ METŲ EKSKURSIJA

Ateinančiais metais, maždaug gegužės mėn. vidury, planuojame dviejų savaitių ekskursiją į Graikiją, Turkiją, Angliją. Nuvykę į Londoną, tuoj skrisime į Graikiją. Aplankę įdomesnes Graikijos vietas, sėsime į laivą ir aplankysime žymesnes Graikijos salas: Santorini, Heraklion, Kretą, Rodą, Patmos (kur šv. Jonas rašė savo Apreiškimą) ir kt. Paskui nuvyksime į Turkiją. Susipažinę su jos įdomybėmis, grįšime laivu atgal į Graikiją, o iš ten skrisime į Londoną. Kurie nenorės ilgiau pabūti Anglijoje, galės tuoj grįžti namo, o kiti pasiliks kelioms dienoms aplankyti įdomesnes Anglijos vietas.

Ši ekskursija neturėtų būti brangi. Vėliau duosime daugiau informacijų. Užsiregistruoti jau galite ir dabar šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312)233-9787.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuvė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.